

**OVER
MORGEN**

Alkmaars Isolatieprogramma voor Woningen 2023-2026

Concept 2.0

Rapportage

Samenvatting

De gemeente Alkmaar heeft als doel om in 2050 alle woningen en gebouwen in de gemeente aardgasvrij en klimaatneutraal te verwarmen. Energiebesparing is een belangrijke stap om dit doel te bereiken. Met het Alkmaars isolatieprogramma willen we daarom in de periode van 2023-2026 de isolatie van woningen (en overige manieren van energiebesparing) versnellen. In dit isolatieprogramma staat met welke activiteiten en regelingen we dit gaan realiseren en hoe we dit bekostigen. Het programma sluit zo goed mogelijk aan op de behoeften van inwoners, bestaand landelijk, regionaal en lokaal beleid en bestaande financiële regelingen voor gemeenten en inwoners, zoals het Nationaal Isolatieprogramma.

Doelstelling

In de gemeente Alkmaar moeten tot 2050 nog ongeveer 44.500 woningen geïsoleerd worden tot de landelijke Standaard voor woningisolatie, als randvoorwaarde voor het bereiken van een klimaatneutrale gebouwde omgeving. Gebouweigenaren zullen hiervoor ongeveer 65.000 duizend isolatie-ingrepen moeten doen aan gevels, daken, vloeren en beglazing. Een deel van de opgave wordt gerealiseerd als gevolg van landelijke maatregelen, zoals afspraken met verhuurders, betere (financiële) regelingen en een betere informatievoorziening. Een deel van de woningeigenaren zal echter hulp nodig hebben van de gemeente. Volgens het CBS gaat het in de gemeente Alkmaar om ongeveer 5.000 woningeigenaren. Om deze eigenaren te helpen ontvangt de gemeente geld uit het Nationaal Isolatieprogramma voor een lokale aanpak.

Doelgroepen

De focus op doelgroepen is van belang omdat de gemeente haar inzet moet prioriteren. Ook zijn de landelijke geldstromen deels gekoppeld zijn aan specifieke doelgroepen, zoals woningen met slechte energielabels. Woningen kunnen binnen verschillende doelgroepen voorkomen, bijvoorbeeld woningen die een slecht energielabel hebben én in een buurt liggen die belangrijk zijn in het isolatieprogramma. De doelgroepen voor het Alkmaars Isolatieprogramma zijn als volgt:

- Koopwoningen en particuliere verhuur met energielabel D, E, F of G
- Huishoudens met een verhoogd risico op energie armoede en energielabel D, E, F of G
- Monumenten met energielabel D, E, F of G
- (Gemengde) VvE's
- Bestaande bewonersinitiatieven
- Startwijken uit de Warmtevisie

Inventarisatie van regelingen en activiteiten

Er bestaan al veel verschillende landelijke en gemeentelijke regelingen voor energiebesparing, zowel voor gebouweigenaren als voor de gemeente zelf. Veel van deze regelingen zijn recentelijk uitgebreid of worden nog uitgebreid. De gemeente kan structureel aanspraak maken op geld uit het Nationaal Isolatieprogramma.

Uitgangspunten voor de uitvoering

In de vormgeving en uitvoering van de activiteiten en regelingen van het Isolatieprogramma sluiten we zo goed mogelijk aan op de leefsituatie en behoeften van inwoners. Dat doen we met behulp van een aantal uitgangspunten:

- Aansluiten op het doenvermogen van inwoners
- Activiteiten en regelingen zo makkelijk, aantrekkelijk, sociaal en tijdig mogelijk maken
- Toepassen van stress-sensitieve dienstverlening
- Aansluiten op wat voor inwoners belangrijk is
- Overzicht met behoud van keuzevrijheid voor inwoners

Activiteitenprogramma

Het activiteitenprogramma is verdeeld in drie actielijnen:

- A. Ondersteunende activiteiten: o.a. uitbreiding sociaal loket, projectmanagement en monitoring,
- B. Lokale aanpak koopwoningen en energiearmoede: o.a. ondersteuning voor woningeigenaren met risico op energiearmoede, minima-aanpak, VvE-aanpak en collectieve acties.
- C. Zakelijke partijen en aanpak energiearmoede: o.a. activatie particuliere verhuurders, samenwerking met makelaars en hypotheekadviseurs en klusbrigade voor kleine maatregelen.

Bij het opstellen van het activiteitenprogramma is gekozen voor een divers palet aan activiteiten die erop gericht zijn om gebouweigenaren in staat te stellen om hun woning te isoleren. Deze activiteiten zijn gebaseerd op de verschillende stappen in de klantreis voor de verschillende woningtypen en doelgroepen. Lokale ondersteuning van inwoners bij alle stappen in de klantreis moet ertoe leiden dat inwoners daadwerkelijk hun huis verder isoleren.

Het activiteitenprogramma hebben we zo effectief mogelijk ingericht en het sluit aan bij de behoefte van veel inwoners binnen de doelgroepen van het isolatieprogramma om zoveel mogelijk ontzorgd te worden. We monitoren de uitvoering van de activiteiten continu en sturen bij op basis van de resultaten en geleerde lessen.

Begroting

De totale begrote kosten van het isolatieprogramma Alkmaar 2023-2026 bedragen zo'n 5,1 miljoen euro. Daartegenover staan ook bijna 5,1 miljoen euro aan baten. De inkomsten bestaan uit de NIP-regeling voor de lokale aanpak voor de periode tot en met 2026. Het beperkte tekort op de begroting kan worden gedekt vanuit de door het rijk aangekondigde specifieke uitkering voor energiefixers of de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE).

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Inleiding	5
1.1. <i>Proces opstellen Alkmaars isolatieprogramma</i>	5
1.2. <i>Beleid</i>	5
2. Doelstelling Alkmaars Isolatieprogramma	8
2.1. <i>Naar welk isolatieniveau gaat de gemeente Alkmaar toe?</i>	8
2.2. <i>Berekening doelstelling Alkmaars Isolatieprogramma</i>	8
3. Doelgroepen van het Alkmaars Isolatieprogramma	11
3.1. <i>Koopwoningen en particuliere verhuur met energielabel D, E, F of G</i>	11
3.2. <i>Huishoudens met een verhoogd risico op energie armoede en energielabel D, E, F of G</i>	12
3.3. <i>Monumenten met energielabel D, E, F of G</i>	13
3.4. <i>(Gemengde) VvE's</i>	14
3.5. <i>Bewonersinitiatieven</i>	14
4. Inventarisatie van regelingen en activiteiten	15
4.1. <i>Inventarisatie van regelingen en instrumenten</i>	15
4.2. <i>Inventarisatie van ondersteuningsaanbod</i>	17
5. Uitgangspunten voor de uitvoering	18
6. Activiteitenprogramma 2023-2026	21
6.1. <i>Actielijnen</i>	21
6.2. <i>Programmaliijn A – Ondersteunende activiteiten</i>	22
6.3. <i>Programmaliijn B – Lokale aanpak koopwoningen</i>	23
6.4. <i>Programmaliijn C – organisaties en zakelijke partijen</i>	28
7. Begroting	29
Colofon	31
Bijlage 1: Toelichting De Standaard	32
Bijlage 2: Aantal en tempo isolatie-ingrepen	33
Bijlage 3: Energielabel inschatting o.b.v. woningtype en bouwjaar	34
Bijlage 4: Belangrijkste opbrengsten uit het isolatiegesprek met inwoners op 3 april 2023	35

---

1. Inleiding

De gemeente Alkmaar heeft als doel om in 2050 alle woningen en gebouwen in de gemeente aardgasvrij te verwarmen. Energiebesparing is een belangrijke stap om dit doel te bereiken. Met het Alkmaars isolatieprogramma willen we daarom in de periode van 2023-2026 de isolatie van woningen (en overige manieren van energiebesparing) versnellen. In dit isolatieprogramma staat met welke activiteiten en regelingen we dit gaan realiseren en hoe we dit bekostigen. Het programma sluit zo goed mogelijk aan op de behoeften van inwoners, bestaand landelijk, regionaal en lokaal beleid en bestaande financiële regelingen voor gemeenten en inwoners, zoals het Nationaal Isolatieprogramma.

1.1. Proces opstellen Alkmaars isolatieprogramma

Voor het opstellen van dit isolatieprogramma is een proces doorlopen van vijf maanden. Onze samenwerkingspartners hebben we actief betrokken bij dit proces. In twee bijeenkomsten hebben we lokale partners geraadpleegd in een klankbordgroep. Deze klankbordgroep bestond uit vakambtenaren energietransitie, woningcorporatie Woonwaard, Duurzaam Bouwloket, energiecoaches en een burgerinitiatief. In februari 2023 vond een regionale sessie plaats met de klankbordgroepen van de gemeenten Alkmaar, Alkmaar en de BCH-gemeenten. In deze bijeenkomst hebben de klankbordgroepen hun inbreng geleverd voor het bepalen van de doelgroepen voor het isolatieprogramma. Tijdens een lokale sessie in maart 2023 zijn met de klankbordgroep de bouwstenen verzameld voor het activiteiten- of uitvoeringplan van het isolatieprogramma. Daarnaast is in april 2023 een isolatiegesprek georganiseerd voor aselect gelote inwoners van de gemeente Alkmaar. Ruim 70 inwoners van de gemeente Alkmaar hebben aan dit isolatiegesprek deelgenomen. Zij hebben inbreng geleverd voor het Alkmaars isolatieprogramma door te adviseren over hoe de gemeente zoveel mogelijk inwoners kan aanzetten tot het isoleren van hun woning.

1.2. Beleid

De afgelopen jaren heeft de rijksoverheid steeds ambitieuzer beleid ontwikkeld om de verduurzaming van woningen te versnellen om de klimaatdoelstellingen te behalen. De Rijksoverheid heeft in juni 2022 het Beleidsprogramma Versnelling Verduurzaming Gebouwde Omgeving gepubliceerd¹. Onderdeel hiervan is het Nationaal Isolatieprogramma². In deze programma's zijn uiteenlopende maatregelen en geldstromen uitgewerkt die ook voor gemeenten relevant zijn. Ook regionaal en lokaal zijn er ambities gesteld en is beleid ontwikkeld.

1.2.1. Landelijk beleid

- Het Rijk voert beleid gericht op de bestrijding van energiearmoede door snel de energiekosten en het energieverbruik van huishoudens te verlagen. Gemeenten hebben hierin een belangrijke rol. Zij hebben geld ontvangen van het rijk om een energietoeslag uit te keren aan huishoudens op of onder 120% van het sociaal minimum. Daarnaast hebben gemeenten in 2022 tweemaal een specifieke uitkering (SpUK) ontvangen. Dit geld gebruiken gemeenten voor (kleine) energiebesparende maatregelen in woningen van gezinnen met (kans op) energiearmoede.
- Het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) zet in op een meerjarige, lokale aanpak voor isolatie van koopwoningen met D, E, F en G-labels. In juli 2022 heeft de gemeente Alkmaar een eerste uitkering uit het NIP ontvangen, samen met een extra budget voor de bestrijding van energiearmoede. Voor structurele uitkeringen vanaf 2023 uit het NIP moeten gemeenten een 'meerjarig plan' opstellen om aanspraak te kunnen maken op de gealloceerde gelden.

Het Nationaal Isolatieprogramma kent vier actielijnen:

- Actielijn 1 richt zich op de isolatie van 750.000 woningen van eigenaar-bewoners waarbij gemeenten bewoners ondersteunen. Gemeenten kunnen in drie tranches een aanvraag indienen voor een Specifieke uitkering Lokale Aanpak Isolatie. Deze subsidie is bedoeld om slecht

geïsoleerde woningen te verduurzamen. Deze regeling is onlangs gepubliceerd. Het budget uit deze actielijn is een belangrijke bron van financiering voor het Alkmaars Isolatieprogramma.

- Actielijn 2 is gericht op de isolatie van 1 miljoen huurwoningen door verhuurders. Het rijk heeft landelijk prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties. Hierin zijn de doelstellingen uit het NIP verwerkt. In ruil voor het vervallen van de verhuurdersheffing zullen woningcorporaties sociale huurwoningen versneld energiezuinig maken. Onderdeel van de nieuwe prestatieafspraken is ook de oude afspraak om uiterlijk in 2028 woningen met E-, F- en G-labels uit te faseren. De landelijke prestatieafspraken moeten doorwerken in de lokale prestatieafspraken met woningcorporaties⁷. Dit valt buiten de scope van dit isolatieprogramma.
  - Actielijn 3 is gericht op het versneld isoleren van 750.000 woningen van eigenaar-bewoners op eigen initiatief. Deze inwoners zijn in staat om met behulp van de landelijke regelingen voor subsidies en financiering, aangevuld met bijvoorbeeld informatie van een lokaal energieloket, hun woning te verduurzamen.
  - Actielijn 4 is gericht op de aanpak van energiearmoede door energiebesparende maatregelen in woningen.
- Het Rijk breidt (bestaande) landelijke regelingen voor huiseigenaren uit. Dit geldt voor zowel particulieren, VvE's als verhuurders. Hierdoor zijn zij beter in staat hun woningen versneld te verduurzamen. Het gaat dan om een combinatie van financiële steun (zowel subsidie als leningen) en strengere regelgeving, ofwel normering.
  - Onderdeel van het Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving is een landelijk Actieplan Hybride Warmtepompen. Dit moet bijdragen aan het doel om vóór 2030 1 miljoen hybride warmtepompen te installeren in Nederland. Het Rijk maakt afspraken met de sector om de installatiecapaciteit uit te breiden en de kosten te verlagen. Ook breidt het Rijk subsidieregelingen uit om de hybride warmtepomp te stimuleren. Het Rijk is van plan om vanaf 2026 normen te stellen aan nieuwe verwarmingssystemen waardoor de hybride warmtepomp het nieuwe standaard verwarmingssysteem wordt voor woningen waar zij technisch haalbaar zijn en waar gemeenten de komende 10 jaar geen plannen hebben om aardgasvrij te worden. Bij de stimulering of normering van de hybride warmtepomp voorziet het Rijk voorsnog geen rol voor gemeenten. De plannen worden concreter gemaakt voor de periode 2023 -2026 in het Actieplan hybride warmtepompen vanuit het Rijk.

1.2.2. Provinciaal beleid

In 2050 wil de provincie Noord-Holland klimaatneutraal en circulair zijn. De provincie ondersteunt Noord-Hollandse gemeenten bij de verduurzaming van woningen onder andere de inzet van het Servicepunt Duurzame Energie. Voor de verduurzaming van woningen ondersteunt de provincie gemeenten bovendien met de subsidiereling Energiebesparingsprogramma woningen Noord-Holland 2023. Zie hoofdstuk 3.2. Ook stimuleert de provincie dat burgers via burgercollectieven investeren in duurzaamheidsmaatregelen, met de subsidieregeling Duurzaamheidsinitiatieven burgercollectieven Noord-Holland.

Wet natuurbescherming

De provincie is het bevoegd gezag voor de Wet natuurbescherming. Deze wet borgt onder andere de bescherming van diersoorten. De provincie heeft hiervoor beleid en verordeningen opgesteld. Het verduurzamen van woningen, zoals isoleren, dient binnen deze kaders te gebeuren. Onder bepaalde voorwaarden kan afgeweken worden van de wet, door het verlenen van een ontheffing of vergunning. Gemeenten kunnen voor een deel of hun gehele gemeente een ontheffing aanvragen. Ter onderbouwing van een ontheffing dient een soortenmanagementplan te worden opgesteld. De taken rondom vergunningverlening en handhaving zijn door de provincie belegd bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

1.2.3. Lokaal beleid

Het beleid van de Alkmaar dat relevant is voor energiebesparing is voornamelijk terug te vinden in de Alkmaarse warmtevisie, het programma Duurzaam Alkmaar 2020-2024 en het uitvoeringsplan Energiearmoede. De volgende uitgangspunten zijn opgenomen die van belang zijn voor deze isolatieaanpak:

- In de Alkmaarse warmtevisie is 2050 opgenomen als einddoel voor een volledig aardgasvrije gebouwde omgeving. Dit is in lijn met de nationale doelstelling. In de warmtevisie is opgenomen dat er jaarlijks minimaal 1.600 woningen aangepast moeten worden om de aardgasvrij doelstelling van 2050 te halen.

De warmtevisie geeft aan dat inzet en betrokkenheid van bewoners van belang is binnen de warmtetransitie. Hoewel het alternatief voor aardgas per buurt of dorp kan verschillen is het terugdringen van de warmtevraag altijd zinvol en noodzakelijk om de transitie naar aardgasvrij mogelijk te maken. Er zijn vijf startbuurten opgenomen in de transitievisie waar voor eind 2023 een start gemaakt moet worden met de overgang naar aardgasvrij verwarmen. Idealiter wordt deze overstap op aardgasvrij gecombineerd met verdere energiebesparing.

- In het programma Duurzaam Alkmaar 2020-2024 stelt de gemeente zich tot doel om 1,5% energiebesparing per jaar te bereiken bij woningen.
- In de Uitvoeringsstrategie aardgasvrij Alkmaar is één van de twee programmalijnen gericht op energiebesparing. Hierin is benoemd dat gemeente inwoners gemeentebreed wil informeren over en ondersteunen bij energiebesparende maatregelen in hun woning. Ook wil de gemeente een aanpak ontwikkelen voor bepaalde doelgroepen en wijken. In het Alkmaars Isolatieprogramma werken wij voor een aantal doelgroepen de aanpak verder uit.
- Binnen de gemeente Alkmaar zijn er al diverse acties op het gebied van isolatie. Er is echter behoefte aan het vergroten van de samenhang tussen deze verschillende gebiedsgerichte- en doelgroepgerichte activiteiten. In deze isolatieaanpak worden de doelstellingen op het gebied van isolatiemaatregelen voor de diverse doelgroepen in de gemeente concreet gemaakt.

2. Doelstelling Alkmaars Isolatieprogramma

In de gemeente Alkmaar moeten tot 2050 nog ongeveer 44.500 woningen geïsoleerd worden tot de landelijke Standaard voor woningisolatie, als randvoorwaarde voor het bereiken van een CO₂-neutrale gebouwde omgeving. Gebouweigenaren zullen hiervoor ongeveer 65.000 isolatie-ingrepen moeten doen aan gevels, daken, vloeren en beglazing. Een deel van de opgave wordt gerealiseerd als gevolg van landelijke maatregelen, zoals afspraken met verhuurders, betere (financiële) regelingen en een betere informatievoorziening. Een deel van de woningeigenaren zal echter hulp nodig hebben van de gemeente. Volgens het CBS gaat het in de gemeente Alkmaar om ongeveer 5.000 woningeigenaren. Om deze eigenaren te helpen ontvangt de gemeente geld uit de NIP-regeling.

2.1. Naar welk isolatieniveau gaat de gemeente Alkmaar toe?

De gemeente Alkmaar stelt zich ten doel om in 2050 een aardgasvrije gebouwde omgeving te hebben. Energiebesparing is een randvoorwaarde voor aardgasvrij aangezien de meeste aardgasvrije alternatieven voor verwarmen met aardgas werken met lagere temperaturen, waardoor isolatie een noodzakelijke tussenstap is. Daarnaast levert energiebesparing op zichzelf ook al CO₂-besparing op, leidt het tot een lagere energierekening en leidt het vaak ook tot een comfortabelere en gezondere woning met minder tocht en vocht.

Er is een landelijke Standaard voor woningisolatie. De toelichting over wat De Standaard inhoudt, is in Bijlage 1 te vinden. Wanneer alle woningen op de Standaard zitten, zijn zij gereed voor aardgasvrije verwarming. Alle woningen moeten in 2050 dus op de Standaard zitten.

2.2. Berekening doelstelling Alkmaars Isolatieprogramma

2.2.1. Van aardgasvrij in 2050 naar aantal isolatie-ingrepen

Er zijn in totaal ruim 55.000 woningen in Alkmaar. Dit is het totaal van huur- én koopwoningen. Hiervan zitten ongeveer 10.500 al op de Standaard, omdat zij al goed geïsoleerd zijn. De isolatieopgave is dus ongeveer 44.500 woningen, verdeeld over ruim 29.500 eengezinswoningen en 15.000 meergezinswoningen.

Tabel 2.1. Opgave Alkmaars Isolatieprogramma in cijfers

Alkmaar	
Totaal aantal woningen	55.000
Op de Standaard	10.500
Opgave	44.500

Te verwachten is dat die 44.500 duizend woningen niet in één keer zullen isoleren naar de Standaard, maar in twee à drie ingrepen, afhankelijk van natuurlijke momenten, zoals een verhuizing, de beschikbaarheid van voldoende middelen, de mate waarin een woning al geïsoleerd is, en de technische (on)mogelijkheden van de woning¹. De meeste eigenaren zullen bij een ingreep niet meer dan één bouwdeel aanpakken. Koplopers en verhuurders zullen vaker meerdere bouwdelen in één keer aanpakken. In het geval van appartementen worden in principe de bouwdelen van het hele pand in één keer gedaan, dus het hele dak of de hele gevel.

¹ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland:

<https://www.topsectorenergie.nl/sites/default/files/uploads/Urban%20energy/publicaties/Keurmerk%20stapsgewijs%20verduurzamen%20van%20particuliere%20woningen.pdf>

Op basis van deze getallen is tot de berekening gekomen dat er tot en met 2050 in de gemeente Alkmaar ruim 65.000 ingrepen moeten plaatsvinden om de hele woningvoorraad op de Standaard te brengen. Zie hiervoor ook bijlage 2.

Tabel 2.2. Indicatoren doelstelling Isolatieprogramma Alkmaar

Indicator	Waarde
Aantal woningen	55.045
Aantal woningen nog niet op de Standaard	44.536
Inschatting aantal isolatie-ingrepen	65.140
<i>Waarvan bij eengezinswoningen</i>	29.438
<i>Waarvan bij meergezinswoningen</i>	61.360

Verhoudingsgewijs lijken er relatief weinig ingrepen bij meergezinswoningen (appartementencomplexen) nodig te zijn. Dat komt omdat bij meergezinswoningen het hele pand of blok aangepakt moet worden, en niet alleen de woning. Ingrepen bij meergezinswoningen gaan dus over het hele gebouw, zoals het vervangen van het dak of alle beglazing. Bij één ingreep worden dus soms wel tientallen woningen aangepakt.

2.2.2. Tempo van het nemen van isolatie-ingrepen

Vervolgens is het belangrijk om te kijken in welk tempo het nemen van isolatie-ingrepen moet gebeuren. Dit is relevant om te komen tot concrete aantallen voor het activiteitenprogramma 2023-2026. Een rechte lijn (lineair tempo) naar de Alkmaarse doelstelling voor aardgasvrij in 2050 betekent ruim duizend isolatie-ingrepen per jaar. Een scenario met een 'versnellingscurve' (exponentieel) is ook denkbaar, waarbij het tempo komende jaren wat lager ligt maar daarna steeds verder oploopt. Sturen op dit scenario is onwenselijk omdat het risico bestaat dat de gemeente achter gaat lopen op de doelstelling. Echter kan, in de praktijk, dit scenario wel ontstaan als het isolatietempo een paar jaar nodig heeft om te versnellen als gevolg van gemeentelijke inspanningen en externe factoren, zoals prijzen en uitvoeringscapaciteit. In de gemeente Alkmaar is dan ook gekozen voor een lineaire doelstelling. De tabel is opgenomen in Bijlage 2.

2.2.3. Uitsplitsing van de doelstelling naar categorieën

De doelstellingen zijn concreter gemaakt door deze op te splitsen in enkele categorieën. Deze categorieën volgen uit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en zijn gekoppeld aan landelijke regelingen, geldstromen en regelgeving. Het NIP maakt ten eerste onderscheid in koop- en huurwoningen.

Koopwoningen zijn onderverdeeld in twee groepen: koopwoningen 'op eigen initiatief' en koopwoningen waarvoor de gemeente de lokale aanpak organiseert. Koopwoningen op eigen initiatief zijn woningen van eigenaren die de komende jaren met hulp van landelijke regelingen stapsgewijs verduurzamen, eventueel aangevuld met beperkte ondersteuning van de gemeente. De lokale aanpak van gemeentes is daarentegen intensieve ondersteuning, gericht op woningeigenaren die niet enkel op eigen initiatief hun woning kunnen verduurzamen. Dit zijn woningen van eigenaren waarvoor de landelijke regelingen en informatievoorziening niet toereikend zijn. De gemeente Alkmaar kan bij de rijksoverheid de zogenaamde Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (ofwel NIP-regeling) aanvragen om woningeigenaren te helpen via een lokale aanpak. De Rijksoverheid wil dat gemeentes tot 2030 prioriteit geven aan de slechtst geïsoleerde koopwoningen (energie labels D, E, F en G) van eigenaren die de meeste ontzorging en ondersteuning nodig hebben.

De NIP-regeling bevat een verdeelsleutel die geld verdeelt over gemeentes op basis van het aantal particuliere woningeigenaren met relatief lage inkomens en vermogens. Volgens deze verdeelsleutel gaat het in de

gemeente Alkmaar om 5.019 woningeigenaren². Op basis van deze informatie is de doelstelling voor het Alkmaars isolatieprogramma nader uitgewerkt voor de looptijd van dit programma.

Huurwoningen worden opgesplitst in woningcorporatiehuur en particuliere huur. De Rijksoverheid wil energiebesparing in deze sector stimuleren door enerzijds bindende afspraken te maken met verhuurders (normering) en anderzijds middelen beschikbaar stellen. Voor deze sectoren zijn het dus in eerste instantie de verhuurders zelf die aan de slag moeten met hun vastgoed, met behulp van landelijke middelen en normering. Gemeenten hebben de vrijheid om met lokaal beleid verhuurders extra te ondersteunen.

De doelstellingen, uitgedrukt in het aantal benodigde isolatie-ingrepen, voor de vier categorieën zijn te vinden in tabel 2.3.

Tabel 2.3. Doelstelling Alkmaars Isolatieprogramma uitgesplitst naar categorie, in aantal isolatie-ingrepen

Categorie	Isolatie-ingrepen 2023-2026
Koopwoningen 'eigen initiatief'	5.600
Koopwoningen 'lokale aanpak'	800
Huurwoningen sociale huur	2.400
Huurwoningen particulier	500

---

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2022/39/verdeelsleutel-nationaal-isolatieprogramma-2020#:~:text=Het%20Ministerie%20van%20BZK%20heeft,Isolatieprogramma%20zijn%20er%20meerdere%20actielijnen.>

3. Doelgroepen van het Alkmaars Isolatieprogramma

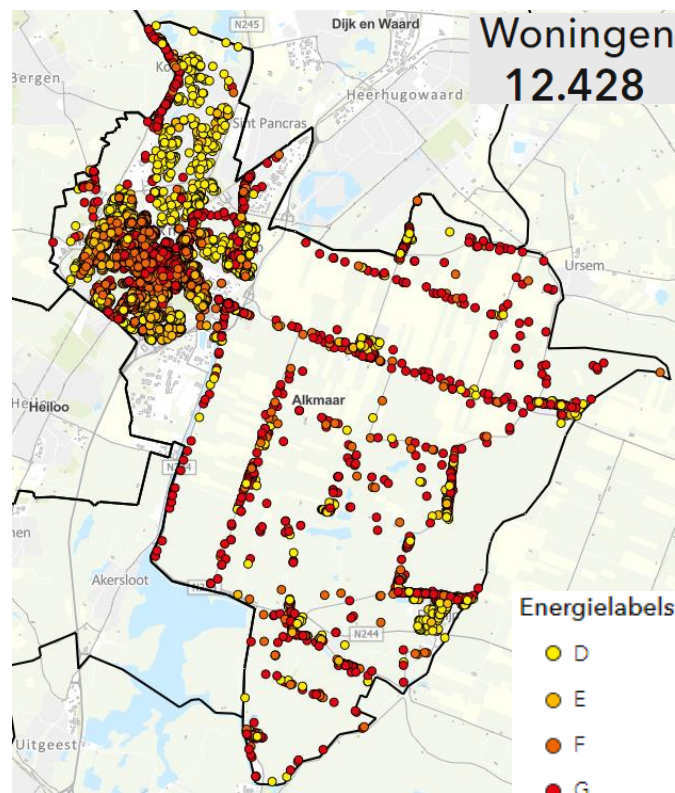
Doelgroepen zijn van belang omdat de gemeente haar inzet moet prioriteren en omdat de landelijke geldstromen ook deels gekoppeld zijn aan specifieke doelgroepen, denk aan bijvoorbeeld slechte labels. Woningen kunnen binnen verschillende doelgroepen voorkomen, bijvoorbeeld woningen die een slecht label hebben én in een buurt liggen die belangrijk zijn in het isolatieprogramma. De doelgroepen voor het Alkmaars Isolatieprogramma zijn als volgt:

- Koopwoningen en particuliere verhuur met energielabel D, E, F of G
- Huishoudens met een verhoogd risico op energie armoede en energielabel D, E, F of G
- Monumenten met energielabel D, E, F of G
- (Gemengde) VvE's
- Bestaande bewonersinitiatieven
- Startwijken uit de Warmtevisie

3.1. Koopwoningen en particuliere verhuur met energielabel D, E, F of G

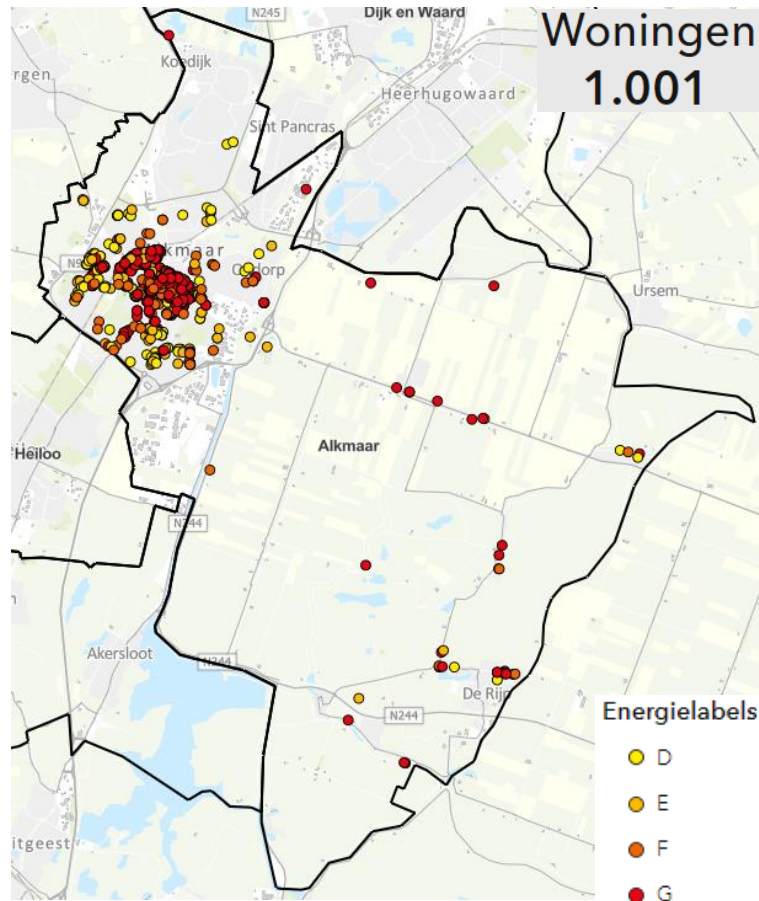
Zoals in het vorige hoofdstuk benoemd, wil de Rijksoverheid dat gemeentes tot 2030 prioriteit leggen op de slechtst geïsoleerde koopwoningen (energie labels D, E, F en G) van eigenaren die de meeste ontzorging nodig hebben.

Er zijn 17.055 woningen (31% van de woningen) in de gemeente Alkmaar met een energielabel D, E, F of G. Hiervan zijn 12.428 woningen koopwoningen en 1.001 particulier verhuurd. De overige 3.626 woningen zijn in bezit van woningcorporaties. In figuur één is de spreiding van de koopwoningen met slechte labels te zien. Niet alle woningen hebben een afgemeld energielabel. Woningen zonder afgemeld energielabel zijn ingeschat op basis van bouwjaar en woningtype. Zie hiervoor bijlage 4. We hebben in de aanpak extra aandacht voor deze doelgroep in wijken die in de Alkmaarse warmtevisie zijn aangemerkt als startwijk voor de overgang naar aardgasvrij.

Figuur 3.1. Spreiding koopwoningen met energie labels D, E, F of G

Woningen die particulier verhuurd worden zijn een lastige groep om te verduurzamen omdat de woningeigenaar niet de bewoner is van deze woning. Daarom vergt deze doelgroep een andere benadering dan de andere doelgroepen in dit isolatieprogramma waar het gaat om een eigenaar-bewoner, oftewel koopwoningen. In figuur twee is de spreiding van de particulier verhuurde woningen met slechte labels te zien.

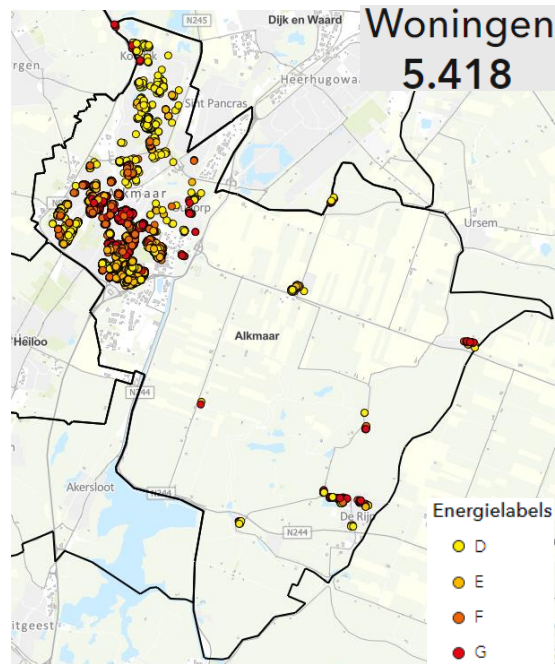

Figuur 3.2. Spreiding particuliere verhuur met energie labels D, E, F of G

3.2. Huishoudens met een verhoogd risico op energie armoede en energielabel D, E, F of G

De doelgroep van mensen met een koopwoning en een verhoogd risico op energiearmoede is lastig te definiëren. Daarom sluiten we zo goed mogelijk aan bij de definitie van TNO: huishoudens met een laag inkomen en daarnaast óf hoge energiekosten óf een woning met een relatief lage energetische kwaliteit. Omdat we de energiekosten niet weten is deze groep gedefinieerd als huishoudens met een laag inkomen (bekend op het niveau van grofmazige CBS-vierkantstatistieken) en een energielabel D, E, F of G. Omdat de inkomensgegevens niet op huishoudenniveau meegenomen kunnen worden, spreken we in de analyse van *risico op energiearmoede* en niet van daadwerkelijke energiearmoede.

Er zijn 5.418 woningen (10% van de woningen) in de gemeente Alkmaar waar mensen wonen met een verhoogd risico op energiearmoede met een energielabel D, E, F of G in eigendom van particulieren (koopwoningen).

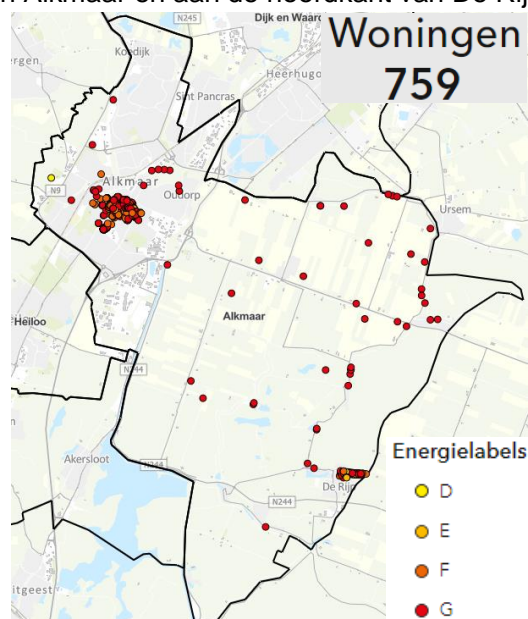

Figuur 3.3. Spreiding huishoudens met verhoogd risico op energiearmoede en energie labels D, E, F of G

3.3. Monumenten met energielabel D, E, F of G

Een gedeelte van de woningen in de gemeente Alkmaar valt onder monumenten. Dit is een belangrijke doelgroep om al mee te beginnen, omdat het verduurzamen vaak duurder is en daarnaast zijn er specifieke regels voor het verduurzamen van monumenten, omdat deze beschermd zijn.

Dit zijn zowel gemeentelijke als rijksmonumenten. In de gemeente Alkmaar gaat het om 931 Rijksmonumenten, daarnaast zijn er nog 400 gemeentelijke monumenten. Van het aandeel rijksmonumenten is 79% koopwoning. De gemeente Alkmaar focust zich de komende twee jaar op monumenten met energielabel D, E, F en G. Dit zijn in totaal 759 woningen, zie figuur 4. De meeste Rijksmonumentwoningen met een slecht label zijn vooral te vinden in het centrum van Alkmaar en aan de noordkant van De Rijp.

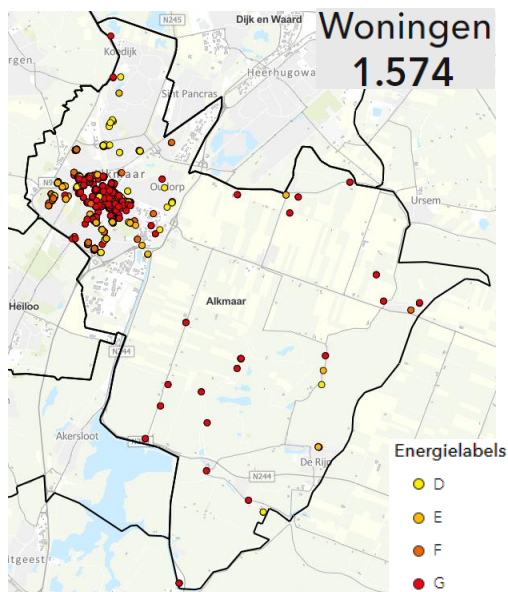
Figuur 3.4. Spreiding monumenten met energie labels D, E, F of G

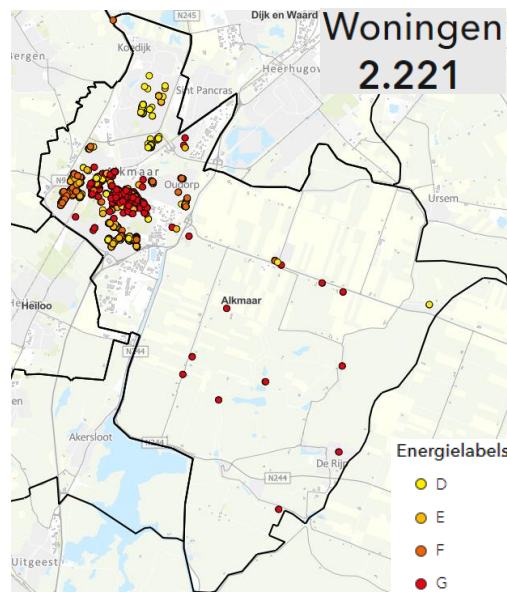
3.4. (Gemengde) VvE's

Verenigingen van Eigenaren (hierna: VvE's) is een belangrijke doelgroep. Het verduurzamen van appartementen gaat namelijk vaak gepaard met complexe besluitvorming binnen VvE's. Sommige VvE's zijn gemengd. Dit betekent dat de VvE bestaat uit koop- en huurwoningen.

Naar schatting zijn er ca. 17.055 woningen in de gemeente Alkmaar die energielabel D, E, F of G hebben. Hiervan behoren 1.574 woningen tot een VvE en 2.221 tot een gemengde VvE. Binnen een gemengde VvE liggen kansen voor samenwerking met woningcorporaties wanneer de VvE bestaat uit particuliere woningen en sociale huurwoningen. Zie figuur 5 voor de spreiding van woningen in VvE's met labels D, E, F of G en figuur 6 voor de spreiding van gemengde VvE's en labels D, E, F of G.

Figuur 3.5. Spreiding VvE's met energie labels D, E, F of G

Figuur 3.6. Spreiding gemengde VvE's met energie labels D, E, F of G

3.5. Bewonersinitiatieven

In wijken waar een bewonersinitiatief actief is, wil de gemeente deze kunnen faciliteren om hun buurt te verduurzamen. Bovendien wil de gemeente met haar beleid bewoners aanmoedigen om in hun buurt een initiatief op te zetten om woningen te isoleren. Initiatieven door bewoners stimuleren buurtgenoten namelijk ook hun woning te isoleren. Zo gebruiken we de kracht van de gemeenschap.

Bewonersinitiatieven zijn geografisch lastig weer te geven, omdat de schaalgrootte en organisatiegraad zeer verschilt. Bewonersinitiatieven zijn daarom in de activiteiten in hoofdstuk 5 meegenomen maar niet geografisch weergegeven op een kaart.

4. Inventarisatie van regelingen en activiteiten

Er bestaan al veel verschillende landelijke en gemeentelijke regelingen voor energiebesparing, zowel voor gebouweigenaren als voor de gemeente zelf. Veel van deze regelingen zijn recentelijk uitgebreid of worden nog uitgebreid. De gemeente kan structureel aanspraak maken op geld uit het Nationaal Isolatieprogramma. In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de belangrijkste regelingen voor het Alkmaars Isolatieprogramma.

4.1. Inventarisatie van regelingen en instrumenten

Er zijn verschillende landelijke, regionale en lokale regelingen voor woningeigenaren én de gemeente, zowel subsidies als financieringen en voor verschillende typen eigenaren. Daarnaast is een aantal instrumenten voor gemeenten in ontwikkeling. Een deel van de regelingen is recentelijk aangepast in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma of wordt binnenkort aangepast. Regelingen die per 1 januari 2023 vervallen zijn, zijn niet in het overzicht opgenomen.

Landelijke regelingen voor gebouweigenaren

Tabel 4.1. Overzicht van landelijke regelingen voor woningeigenaren

Regeling	Doelgroep	Toelichting	Verstrekker en link
Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE)	Particulieren	Investeringssubsidie voor bijvoorbeeld isolatie en warmtepompen.	RVO
Subsidierегeling verduurzaming voor vereniging van eigenaars (SVVE)	VvE's	Investeringssubsidie voor energieadvies en energiebesparende maatregelen. (Vervangt SEEH en ISDE-deel voor VvE's)	RVO
Subsidierегeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)	Particuliere verhuurders	Investeringssubsidie voor energiebesparende maatregelen	RVO
Nationaal Warmtefonds (leningen en hypotheek)	Particulieren en VvE's	Het Nationaal Warmtefonds verschaft leningen en hypotheek voor energiebesparing tegen de meest gunstige voorwaarden. Per 1 oktober 2022 zijn deze regelingen uitgebreid.	Nationaal Warmtefonds

De rijksoverheid richt zich op investeringssubsidies en financieringen. Een belangrijke landelijke regeling is die van het Warmtefonds: deze is per 1 oktober 2022 uitgebreid. Vanaf dat moment kunnen eigenaren met een verzamelinkomen tot € 48.625 en zonder leenruimte, zonder restschuldrisico en tegen 0%-rente een voorfinanciering krijgen in de vorm van de Energie-bespaarhypotheek. Voor overige eigenaren is er de Energiebespaarlening, ook van het Warmtefonds.

Regelingen voor de gemeente in 2023

Naast regelingen voor gebouweigenaren zijn er ook regelingen voor de gemeente. Hier zijn de landelijke geldstromen aan gekoppeld. Voor de structurele gelden na 2023 is nog niet alles bekend. Daarom zijn voorlopige bedragen berekend voor de gemeente Alkmaar op basis van bedragen in de Rijksbegroting en verdeelsleutels van de gelden die de gemeente Alkmaar in 2022 heeft ontvangen.

Tabel 4.2. Regelingen voor de gemeente Alkmaar

Uitkering	Toelichting	Beschikbaar bedrag
Specifieke uitkering aanpak energiearmoede januari 2022.	Een eenmalige, specifieke uitkering voor gemeenten met als doel om de energierekening voor de doelgroep zo snel mogelijk te verlagen in de periode tot 31 december 2024.	€ 712.098
Specifieke uitkering aanpak energiearmoede juli 2022.	Een eenmalige, specifieke uitkering voor gemeenten die bestaat uit twee bedragen: een additioneel bedrag voor de aanpak energiearmoede en een bedrag om een begin te maken met de lokale aanpak voor de isolatie van koopwoningen met EFG-labels.	€ 406.507
		€ 712.098
Specifieke uitkering NIP Lokale Aanpak Isolatie ³	Een regeling uit het Nationaal Isolatieprogramma voor de isolatie van koopwoningen met DEFG-energie labels tot en met 2030. Het budget is beschikbaar voor gemeenten in drie tranches. Gemeenten dienen hiervoor meerjarige plannen in. Het geld is bedoeld voor huiseigenaren die extra hulp nodig hebben bij het isoleren van hun woning.	1 ^e tranche: € 1.384.080 2 ^e tranche: € 2.768.160 3 ^e tranche: € 2.768.160
Decentralisatie-uitkering uitvoeringskosten Klimaatakkoord	Gemeenten krijgen in 2022 tot en met 2030 een jaarlijkse uitkering voor de uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord via het gemeentefonds. Deze uitkering is niet alleen bedoeld voor de energietransitie maar ook voor andere opgaven uit het klimaatakkoord. De budgetten voor 2023, 2024 en 2025 zijn inmiddels bekend.	2023: € 1.982.378 2024: € 2.000.361 2025: € 2.018.344
Energiebesparingsprogramma woningen Noord-Holland 2023	Een provinciale subsidie voor het opstellen en uitvoeren van een samenhangend programma waarmee particuliere eigenaren-bewoners en particuliere verhuurders van max. 10 woningen worden gestimuleerd om verduurzamingsmaatregelen te treffen. De subsidie betreft maximaal 50% van de subsidiabele kosten.	€ 390.412

De Specifieke uitkering NIP Lokale Aanpak stelt het rijk beschikbaar in drie tranches. De eerste tranche keert het rijk uit in twee delen. De hoogte van deze uitkeringen voor de eerste tranche staan in Tabel 4.3. Op 17 maart 2023 heeft het kabinet aangekondigd dat het 100 miljoen euro vanuit de tweede en derde tranche verschuift naar de eerste tranche. Het is nog niet bekend wat dit betekent voor het budget en de opgave voor de periode 2023-2026.

³ De weergegeven bedragen zijn de bedragen zoals gepubliceerd in de Staatscourant. Dit zijn de bedragen zonder de verschuiving van 100 miljoen vanuit de tweede en derde tranche naar de eerste tranche zoals aangekondigd door het kabinet op 17 maart 2023..

Tabel 4.3: Bedragen Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie uit het Nationaal Isolatieprogramma.

	2023	2024
Nederland	€ 101.500.000	€ 42.000.000
Gemeente Alkmaar	€ 881.840	€ 502.240

Instrumenten voor de gemeente

Hoewel de gemeente de regie heeft over de verduurzaming van de gebouwde omgeving, gaan woningeigenaren over hun eigen woning. De Rijksoverheid werkt aan wetgeving om gemeenten meer bevoegdheden te geven voor het bepalen van de energie-infrastructuur in een wijk. Het Besluit warmtetransitie gebouwde omgeving (Bwig) geeft gemeenten de mogelijkheid om de levering van aardgas in een bepaalde wijk te stoppen na een bepaalde datum. Er moet dan wel perspectief zijn op een alternatieve energievoorziening waarop woningen (en andere gebouwen) kunnen aansluiten. Aangezien isolatie een randvoorwaarde is voor de meeste duurzame en alternatieve energievoorzieningen, is deze bevoegdheid hooguit een indirecte sturingsmogelijkheid op energiebesparing. De Bwig is in juli 2022 in consultatie gegaan en wordt in 2023 of 2024 verwacht⁴.

De Rijksoverheid werkt daarnaast aan enkele normen, onder andere voor huurwoningen en voor de duurzaamheid van verwarmingsinstallaties. Hierdoor kunnen slecht geïsoleerde woningen vanaf 2030 niet meer worden verhuurd en vervangt de hybride warmtepomp vanaf 2026 de cv-ketel als norm voor een nieuw verwarmingstoestel. Het is nog onduidelijk hoe de handhaving van deze normen in de praktijk wordt gebracht. Mogelijk krijgen gemeenten hier nog een rol in combinatie met nieuw instrumentarium.

4.2 Inventarisatie van ondersteuningsaanbod

In het uitvoeringsplan Energiearmoede zijn maatregelen opgenomen om een grote groep inwoners die kampt met energiearmoede te bereiken door de inzet van grote en kleine maatregelen. In dit plan zijn de volgende activiteiten opgenomen die van belang zijn voor deze isolatieaanpak, waaronder Huis-aan-huis acties, Spouwmuurisolatie, VvE-aanpak, Aanschrijven particuliere verhuurders.

In het Programma duurzaamheid zijn diverse acties opgenomen op het gebied van isolatie. In dit programma zijn diverse collectieve inkoopacties voor energiebesparingsmaatregelen opgenomen. Ook is een gebiedsgerichte aanpak gecombineerd met een doelgroepgerichte aanpak met aandacht voor (monumentale) gebouwen. Daarnaast worden er vanuit dit programma stads breed inwoners geïnformeerd over financieringsvormen voor energiebesparende maatregelen. De plannen uit dit programma lopen tot 1 januari 2024.

Duurzaam Bouwloket werkt in de gemeente Alkmaar als uitvoeringspartner voor het lokale energieloket. Vanuit Duurzaam bouwloket worden maatregelen aangeboden zoals ondersteuning (o.a. keukentafelgesprekken, over verduurzaming en energiebesparingsaanpakken voor woningen), collectieve inkoopacties en het ondersteunen bij het aanvragen van subsidieregelingen voor huishoudens.

⁴ Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzaam-bouwen-en-verbouwen/nieuws/2022/07/21/besluit-voor-warmtetransitie-in-gebouwde-omgeving-in-consultatie>

---

5. Uitgangspunten voor de uitvoering

Om zoveel mogelijk inwoners zover te krijgen dat ze hun huis isoleren, is het belangrijk om de activiteiten en regelingen goed te laten aansluiten op de leefsituatie en behoeften van inwoners. Hoewel het buiten de scope van ligt van dit programma om alle activiteiten tot in detail uit te werken, noemen we wel een aantal uitgangspunten en handreikingen die we hierbij gebruiken. Deze helpen om de aanpak effectiever te maken.

Sluit aan op het doenvermogen van mensen

Het proces voor het isoleren van een woning bestaat uit veel verschillende stappen, ook wel de klantreis genoemd. Denk aan het in kaart brengen van dit technische situatie van de woning en de mogelijkheden om de woning verder te isoleren, het kiezen van materialen, aansluiten op andere woonwensen, benutten van de financiële mogelijkheden, het kiezen van een isolatiebedrijf, enzovoort. Deze stappen zijn voor geen enkele woning en woningeigenaar precies hetzelfde. In ieder geval doet dit altijd een beroep op de kennis en vaardigheden van mensen. Het is belangrijk om in de uitvoering van de isolatieaanpak aan te sluiten op dit zogenaamde doenvermogen van inwoners. Dat vergroot de kans dat we mensen met deze activiteiten aanzetten tot isoleren.

In het rapport 'Weten is nog geen doen' beveelt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid⁵ aan om beleid en regelgeving te toetsen op het doenvermogen van inwoners. Met andere woorden: zorg ervoor dat je beleid, regelingen en activiteiten zo opzet dat ze passen bij wat mensen kennen en kunnen. Aangezien het doenvermogen voor iedere inwoner anders is, zorgen we ervoor dat we in de uitvoering van het isolatieprogramma flexibel genoeg zijn om hierop aan te sluiten. We nemen dit als uitgangspunt bij het uitwerken van de activiteiten en regelingen in het Isolatieprogramma Alkmaar.

Ga voor MAST: makkelijk, aantrekkelijk, sociaal en tijdig

Een ander uitgangspunt is om de activiteiten en regelingen zo gemakkelijk en aantrekkelijk mogelijk te maken en qua timing te laten aansluiten op de waar een inwoner staat. Een overzicht van manieren waarop je dit voor elkaar krijgt staat in tabel 5.1. We passen dit MAST-model toe op het ontwerp van activiteiten en regelingen én de manier waarop we hierover communiceren met inwoners. Denk bijvoorbeeld aan de eenvoudige tekst en voorwaarden van een voucherregeling (makkelijk), de aandacht trekken voor collectieve acties met aansprekende communicatie in de wijken (aantrekkelijk), het inzetten van lokale ambassadeurs (sociaal) en het voorschieten van kosten voordat ze subsidie ontvangen of het werven onder inwoners die net een ander huis hebben gekocht (tijdig).

---

⁵ Het rapport 'Weten is nog geen doen – Een realistisch perspectief op redzaamheid' door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid van 2017

Tabel 5.1. MAST-principes⁶

MAST	Belangrijkste tips
Makkelijk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zet de kernboodschap centraal 2. Maak duidelijk wat de gevraagde actie is 3. Gebruik eenvoudige taal en lay-out 4. Zorg dat mensen weten waar ze terecht kunnen voor vragen 5. Verwijder alle informatie die niet noodzakelijk is voor het uitvoeren van de gewenste actie of die te maken hebben met de gevolgen van het niet uitvoeren van de actie 6. Maak waar mogelijk gebruik van diensten of producten die ondersteunen bij het gewenste gedrag
Aantrekkelijk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trek de aandacht 2. Gebruik positieve incentives
Sociaal	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laat zien dat de meeste mensen het gewenste gedrag vertonen of iets belangrijk vinden 2. Maak gebruik van bestaande netwerken 3. Moedig mensen aan om hun doelen te delen met anderen 4. Maak gebruik van de relatie die jij hebt met de klant
Tijdig	<ol style="list-style-type: none"> 1. Denk na over het communicatiemoment 2. Ondersteun mensen met plannen en actie ondernemen 3. Benadruk voordelen op de korte termijn en neem kosten zoveel mogelijk weg

Stress-sensitieve benadering

Aansluitend op het MAST-model is het belangrijk om in de aanpak ervoor te zorgen dat het mensen zo min mogelijk stress geeft om te verduurzamen. Voor kwetsbare inwoners is dit extra belangrijk, omdat zij vaak al kampen met bovengemiddeld veel stress door zorgen over hun leefsituatie. Denk aan stress door financiële, sociale of lichamelijke problemen. Deze inwoners kampen vaak met chronische stress. Hierdoor vermindert hun denk- en doenvermogen. In het sociaal domein wordt daarom steeds vaker gewerkt volgens de principes van stress-sensitieve dienstverlening. Met deze benadering wordt aangesloten op dit verminderde denk- en doenvermogen. De bouwstenen van deze benadering zijn:

- Geldrust creëren
- Geen stress toevoegen in de dienstverlening
- Steunende interactie
- Helpende instrumenten en tools
- Psycho-educatie.

Voor de uitvoering van het isolatieprogramma benutten we gericht de relevante bouwstenen van stress-sensitieve dienstverlening. Op die manier vergroten we de kans dat (kwetsbare) inwoners via onze activiteiten hun woning isoleren.

Drijfveren voor isoleren

Mensen hebben uiteenlopende redenen om hun woning te isoleren. Veelgenoemde drijfveren zijn lagere energiekosten, wooncomfort en duurzaamheid. Maar ook redenen die minder vaak genoemd worden, zoals verminderde afhankelijkheid van ondemocratische regimes, minder belasting betalen of de wens om in een huis te wonen dat is gemoderniseerd. Om mensen te verleiden om te isoleren is het dus zaak om aan te sluiten op deze drijfveren. Dat doen we door in de communicatie met inwoners flexibel te zijn. Dit vraagt van de gemeente en uitvoeringpartners om actief te onderzoeken wat de drijfveren van inwoners zijn, en informatie te geven die past bij wat inwoners belangrijk vinden.

⁶ Opgenomen uit het rapport 'EAST: Four simple ways to apply behavioural insights' door The behavioural insights team

Aansluiten op stappen die mensen al gezet hebben

De ene bewoner heeft meer of andere stappen gezet om zijn of haar woning energiezuiniger en beter te maken. Voor inwoners die nog nooit een bouwdeel hebben geïsoleerd, is die stap groter dan inwoners die dat wel hebben gedaan. Het is belangrijk om daar rekening mee te houden. Bijvoorbeeld door inwoners eerst te helpen met een aantal kleine maatregelen, voordat ze een aanbod krijgen voor een grote isolatiemaatregel. Of door meer tijd te besteden aan het beantwoorden van vragen en het doornemen van de mogelijkheden en geschatte kostenbesparing van een maatregel. Het is dan ook slim om de activiteiten in het Isolatieprogramma af te stemmen op activiteiten die inzetten op kleine stappen om de woning energiezuiniger te maken.

Geef inwoners keuze, met mate

Hoewel te veel opties bij mensen leiden tot keuzestress, heeft iedereen behoefte aan een zekere autonomie of keuzevrijheid. Het is de kunst om in de activiteiten van het Isolatieprogramma de keuzes voor inwoners overzichtelijk te maken en ze te laten kiezen waar ze dat willen en kunnen. Een onafhankelijk energieadvies beperkt bijvoorbeeld het aantal opties voor de grote isolatiemaatregelen, maar geeft inwoners nog wel de vrijheid om bijvoorbeeld een isolatiemateriaal en het isolatiebedrijf te kiezen of het moment waarop de maatregel wordt uitgevoerd.

6. Activiteitenprogramma 2023-2026

Bij het opstellen van het activiteitenprogramma is gekozen voor een divers palet aan activiteiten die erop gericht zijn om gebouweigenaren te stimuleren hun woning te isoleren. Deze activiteiten zijn gebaseerd op de verschillende stappen in de klantreis voor de verschillende woningtypen en doelgroepen. Lokale ondersteuning van inwoners bij alle stappen in de klantreis moet ertoe leiden dat inwoners daadwerkelijk hun huis verder isoleren.

Het activiteitenprogramma hebben we zo effectief mogelijk ingericht en het sluit aan bij de behoefte van de doelgroepen van het isolatieprogramma om zoveel mogelijk ontzorgd te worden. We monitoren de uitvoering van de activiteiten continu en sturen bij op basis van de resultaten en geleerde lessen.

6.1. Actielijnen

Het activiteitenprogramma is opgedeeld in drie actielijnen:

- A - Ondersteunende activiteiten
- B - Lokale aanpak koopwoningen DEFG-labels
- C - Organisaties en zakelijke partijen

In tabel 6.1 staat per actielijn weergegeven welke activiteiten en regelingen we opzetten, en op welke doelgroepen deze activiteiten gericht zijn. Vanaf paragraaf 6.2 lichten we de verschillende activiteiten toe.

Tabel 6.1: Activiteiten in het Alkmaars isolatieprogramma in 2023-2026

Activiteit	Doelgroep
A - Ondersteunende activiteiten	
Uitbreiden FormulierenPunten	<i>Energiearmoede</i>
Monitoring	<i>Alle doelgroepen</i>
B - Lokale aanpak koopwoningen	
Communicatiecampagne	<i>Alle doelgroepen</i>
Intensieve activatie koopwoningen met DEFG-labels & Energiearmoede	<i>DEFG-labels, Energiearmoede</i>
NIP-vouchers	
Collectieve acties voor inkoop en advies isolatie en ventilatie	<i>Alle doelgroepen</i>
Doe-het-zelversregeling en ondersteuning	<i>DEFG-labels</i>
Minima-aanpak	<i>Energiearmoede</i>
VvE QuickScan en uitvoeringsplan	<i>(Gemengde) VvE's</i>
Opschalen inzet energiecoaches	<i>Alle doelgroepen</i>
Spouwmuurisolatie uit energiearmoede-aanpak	<i>Energiearmoede</i>
Monumentenaanpak	<i>Monumenten</i>
Collectieve ontheffing Wet natuurbescherming en SMP's	<i>Alle doelgroepen</i>
C - Organisaties en zakelijke partijen	
Activatie particuliere verhuurders	<i>Particuliere verhuur</i>
Activatie hypotheekadviseurs en makelaars	<i>Alle doelgroepen</i>
Ondersteuning bewonersinitiatieven	<i>Alle doelgroepen</i>

6.2. Programmalijn A – Ondersteunende activiteiten

Uitbreiden FormulierenPunten

In de gemeente Alkmaar bestaan al FormulierenPunten. De FormulierenPunten zijn een samenwerking van Humanitas, Schuldhulpmaatje, Halte Werk, Het SociaalPlein en MET. Dit zijn fysieke locaties waar bewoners zonder afspraak langs kunnen gaan voor hulp bij het invullen van formulieren voor gemeentelijke regelingen. Zij helpen nu bijvoorbeeld al bij het invullen van aanvragen voor bijzondere bijstand, schuldhulpverlening en een uitkering. We breiden de dienstverlening door de FormulierenPunten uit, zodat inwoners er ook terecht kunnen voor het aanvragen van lokale en landelijke duurzaamheidsregelingen- en subsidies voor het isoleren van hun woning.

Deze activiteit is al opgenomen in de Aanpak energiearmoede tot en met 2024. Er zal daarom geen parallelle activiteit vanuit dit isolatieprogramma worden opgezet. Wel zal de activiteit zoals beschreven in de Aanpak energiearmoede uitgebreid moeten worden met de activiteiten, vanuit de NIP-gelden.

Monitoring

Om verschillende redenen is het belangrijk om de uitvoering van het Isolatieprogramma Alkmaar goed en regelmatig te monitoren. Er zijn voor dit programma berekeningen gemaakt van conversies van maatregelen. Die conversies zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden, grotendeels vóór de huidige hoge energie- en materiaalprijzen, personeelsschaarste en de oorlog in Oekraïne. We houden daarom rekening met behoorlijk wat onzekerheden als het gaat om de effectiviteit van de activiteiten uit het isolatieprogramma. Ook voor de verantwoording van de uitgaven van diverse specifieke uitkeringen van het rijk is goede monitoring noodzakelijk. Voor het meten van de effectiviteit is het verstandig om dit goed bij te houden en hierover afspraken te maken met alle uitvoeringpartners. Ten slotte zal gemeente Alkmaar ook na 2026 het isoleren van koopwoningen blijven stimuleren, tot in ieder geval 2030. Het loont dus om via monitoring lessen te trekken uit de uitvoering en deze te gebruiken om het programma te verbeteren.

De volgende onderdelen zijn voor de monitoring van belang:

- *Input:* alle acties gericht op bereik en conversie, zoals: verstuurd brieven, deelname aan activiteiten, gebruik van landelijke en lokale regelingen, het aantal energiecoaches en het aantal contactmomenten van uitvoeringpartners. Deze informatie kan grotendeels worden aangeleverd door uitvoeringpartners. Deels moet de gemeente deze gegevens zelf verzamelen, zowel binnen de eigen organisatie als via externe bronnen.
- *Output:* aantal geïsoleerde bouwdelen naar onderscheid eengezinswoningen en meergezinswoningen en het aantal woningen waar laagdrempelige maatregelen zijn gemonteerd bij de doelgroep energiearmoede. Deze informatie kan door de uitvoeringpartners worden aangeleverd. Het is belangrijk dat de gemeente in haar aanbestedingen meegeeft dat het bijhouden van deze data (binnen de kaders van privacyregelgeving) een eis is binnen de opdracht.
- *Effect:* over de looptijd van het programma kan het effect gemeten worden door verschillende criteria te meten, zoals voor temperatuurgecorrigeerd gasverbruik en afgemelde energielabels. Het is mogelijk om een dashboard op te stellen dat de effectiviteit van het programma bijhoudt, door het te koppelen aan de Klimaatmonitor⁷, zodat de voortgang op energiebesparing gemonitord kan worden. Er is nog geen landelijk geaccepteerde methodologie om het aantal woningen te monitoren dat de Standaard heeft bereikt. Dit kan namelijk niet volledig en feilloos uit energie labels worden afgeleid. Het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie onderzoekt momenteel de mogelijkheden hiervoor.

Cruciaal bij voortdurende monitoring en bijsturing is ook dat uitvoeringpartners deze werkwijze onderschrijven, omdat dit flexibiliteit in de uitvoering vraagt. Wanneer conversies achterblijven bij wat in dit programma is

---

⁷ Klimaatmonitor: <https://klimaatmonitor.databank.nl/>

ingeschat, sturen we bij door bijvoorbeeld extra of andere activiteiten te organiseren om de benodigde conversie wel te behalen.

6.3. Programmalijn B – Lokale aanpak koopwoningen

In de klantreis naar het uitvoeren van isolerende maatregelen zijn er diverse fasen waar de gemeente aandacht aan besteedt. Per (sociale) doelgroep zijn er andere activiteiten nodig om hen te ondersteunen in het nemen van isolerende maatregelen. Zo zijn er diverse activiteiten opgenomen die gericht zijn op de bewustwording fase, oriëntatiefase, voorbereiding fase en de uitvoeringsfase. Het isolatieprogramma is erop gericht om eigenaar-bewoners die extra hulp nodig hebben, in staat te stellen om hun woning te isoleren. Tijdens het isolatiegesprek met inwoners bleken inwoners het belangrijk te vinden dat de gemeente zich juist richt op deze groep inwoners. Ook sluit dit aan op de inzet van het Nationaal Isolatieprogramma dat gemeenten met hun lokale aanpak juist deze groep ondersteunt.

Communicatiecampagne

Om mensen bewust te maken van het belang van het nemen van isolerende maatregelen en hen te activeren om deel te nemen aan de gemeentelijk activiteiten voor isolatie wordt een communicatiecampagne gevoerd. Deze communicatiecampagne zal een combinatie zijn van het gebruik van digitale middelen en zichtbaarheid in de buitenruimte. Naast het verhogen van de conversie van de bestaande activiteiten zal deze communicatiecampagne ook een bredere bewustwording over energiebesparing creëren onder inwoners.

Intensieve activatie

Eigenaar-bewoners van grondgebonden woningen met een slecht energielabel activeren we intensief om isolerende maatregelen te nemen. Deze bewoners hebben meerdere redenen om tot nu toe niet te isoleren. Een belangrijke belemmering is dat eigenaren niet weten hoe zij het beste hun woning kunnen isoleren. Om deze belemmering weg te nemen gaan uitvoeringspartners langs bij bewoners van grondgebonden woningen met een energielabel -D, -E, -F, of G. Ze voeren een energiescan uit, waaruit komt welke isolatiemaatregelen het meest interessant zijn voor de woning. Ook informeren ze inwoners over gemeentelijke en landelijke, zoals subsidies en leningen. Bovendien stellen we per woning een isolatievoucher beschikbaar van 900 euro, boven op de landelijke subsidies. Dit sluit aan op het feit dat veel huishoudens financieel niet in staat zijn om te isoleren. Met de isolatievoucher stellen we meer woningeigenaren in staat om dit alsnog te doen. Met deze aanpak willen wij tot en met 2026 zo'n 1800 woningen isoleren.

In het Isolatieprogramma Alkmaar is opgenomen dat uitvoeringspartners en energiecoaches in 2023 langsgaan bij bewoners in woningen met D-, E-, F- en G-labels. In de periode 2024-2026 zal de intensieve activatie vooral gericht zijn op de doelgroep huishoudens met risico op grondgebonden woningen met DEFG-labels en een WOZ-waarde onder € 429.300 in startwijken. Bij de uitwerking van deze activiteit bepalen we in afstemming met de uitvoeringspartner welke woningen we binnen deze doelgroep (in welke wijken) de komende jaren precies benaderen.

NIP-vouchers

De deel van de NIP-gelden die de gemeente Alkmaar bij het Rijk aanvraagt voor de lokale aanpak, stelt de gemeente beschikbaar aan woningeigenaren in de vorm van een voucher voor specifieke isolatiemaatregelen. Met een voucher heeft de gemeente Alkmaar meer mogelijkheden om te sturen op de besteding van de middelen dan bij een subsidie en om voor te financieren. Dat komt omdat een voucher meer dan een subsidie is te koppelen aan specifieke producten en diensten. Het is bovendien eenvoudiger om bij te houden waar vouchers aan worden uitgegeven dan subsidies. Daarmee is er minder risico op terugvordering achteraf. Ook kunnen de voorwaarden in de loop van tijd aangepast worden om bijvoorbeeld circulaire materialen en natuur inclusieve toepassingen te bevorderen in het kader van het groeiemodel. Het voordeel van de NIP-regeling is bovendien dat gelden gestapeld mogen worden met alle andere landelijke en lokale regelingen. Een woningeigenaar kan dus eventueel isolatievoucher ontvangen bovenop de landelijke ISDE-subsidie.

Het opzetten van de voucherregeling is een activiteit op zich. Er ambtelijke inzet nodig voor het opstellen van een subsidieverordening, het afstemmen met financiële en juridische afdelingen binnen de gemeente, en het inrichten van een digitale faciliteit om de voucher aan te vragen, eventueel in samenwerking met een uitvoeringspartner die hiervoor al de infrastructuur heeft. In het Isolatieprogramma Alkmaar is daarom budget opgenomen om de voucherregeling in te richten en uit te voeren.

Overzicht van aantallen

Op basis van de activiteiten in deze programmaliijn, creëren we drie soorten vouchers vanuit de NIP-gelden. De reguliere vouchers kunnen besteed worden wanneer mensen meedoen met een collectieve inkoopactie op isolatie en ventilatie. De Doe-het-zelversvouchers en minimavouchers zijn gekoppeld aan de aanpakken voor deze specifieke doelgroepen. Bij iedere voucher is een inschatting gemaakt van het aantal per jaar, zodanig dat alle NIP-gelden tijdig worden besteed. Ook zijn er bedragen geraamd per type voucher.

Het Alkmaars Isolatieprogramma zet per jaar in op zo'n 450 reguliere isolatievouchers, 36 doe-het-zelf vouchers en 100 vouchers voor de minima-aanpak. Dit aantal kan naar boven of beneden worden bijgesteld gedurende de looptijd van het programma op basis van animo. Voor de doe-het-zelversaanpak en de minima-aanpak geldt dat deze aantallen vouchers kunnen worden vergroot als die aanpakken succesvol blijken te zijn, ten koste van het budget voor de reguliere vouchers.

Tabel 6.2: Overzicht van NIP-vouchers in het Isolatieprogramma Alkmaar 2023-2026

Type voucher	Aantal in programmaperiode 2023-2026	Bedrag per voucher (in euro)
Reguliere voucher (incl. VvE's)	1.796	€ 900,-
Doe-het-zelversvoucher	144	€ 900,-
Minimavoucher	400	€ 1800,-

Collectieve inkoopactie voor inkoop en advies isolatie en ventilatie

Collectieve inkoopacties voor isolatiemaatregelen bleken de afgelopen jaren een effectief middel om inwoners aan te moedigen om hun woning te isoleren. Een collectieve actie houdt in dat woningeigenaren zich kunnen inschrijven op een financieel gunstig aanbod voor isolatiemaatregelen. De collectieve inkoopactie is een beproefde methode die jaarlijks honderden keren plaatsvindt door heel het land, en waar zowel uitvoeringspartners als aannemers veel ervaring mee hebben. Uit het isolatiegesprek met inwoners bleek dat veel inwoners als volgende stap isolatiemaatregelen willen nemen in hun woning. Deze collectieve acties sluiten hier goed op aan.

Belangrijke voordelen van een collectieve inkoopactie kunnen zijn:

- Onafhankelijk advies voor eigenaren: de uitvoeringspartner ziet toe op kwaliteit van de aannemers en organiseert informatiebijeenkomsten. Uitvoeringspartners stellen ook vaak een klantenservice beschikbaar.
- Voorspelbaarheid voor eigenaren: bij het organiseren van één of meer acties per jaar kunnen zij de komende jaren plannen wanneer zij instappen en welke bouwdelen ze laten isoleren. Zij kunnen de werkzaamheden dan ook beter combineren met voor hen logische momenten, en zij kunnen nog geld sparen als dat nodig is.
- Voorspelbaarheid voor de aannemerij: de capaciteit op de markt is erg krap. Uitvoeringspartners contracteren één of meerdere aannemers en doen daarbij ook de prijsonderhandelingen en bieden ontzorging aan de aannemers, waardoor zij een goede prijs kunnen maken voor de werkzaamheden. Doordat uitvoeringspartners de vraag organiseren en veel klantcontact uit handen nemen is de collectieve actie ook voor aannemers een aantrekkelijke activiteit.
- Betere verhouding prijs-kwaliteit: door collectief in te kopen en uit te voeren neem je veel werk uit handen van de aannemerij en kunnen bijvoorbeeld materialen grootschaliger worden ingekocht. Hierdoor kunnen

isolatiebedrijven eenzelfde aanbod goedkoper aanbieden. Dit leidt tot een betere prijs-kwaliteit voor de woningeigenaar.

- Ook voor eigenaren in 'gespikkeld bezit': blokken of rijen woningen die afwisselend bestaan uit corporatiehuur en particulier eigendom. Door mee te doen met de collectieve actie, kunnen ook de particuliere woningen worden verduurzaamd. Mogelijk zijn er synergievoordelen door de werkzaamheden van de corporatie af te stemmen met de werkzaamheden van de aannemer in de collectieve actie.

Bij een collectieve actie worden eigenaren uitgenodigd voor een webinar of fysieke informatiebijeenkomst. Daar krijgen inwoners meer informatie over de actie van de uitvoeringspartner die de actie organiseert. Eigenaren kunnen aangeven voor welke maatregel(en) ze zich inschrijven en ontvangen op basis daarvan een offerte. Voor de juiste aanbieding inventariseert de uitvoeringspartner samen met de aannemers de woningen. Uitvoeringspartners hebben hiervoor vaak een eigen werkwijze, zoals een digitaal woningmodel, een schouw van representatieve woningtypes door de aannemer of een zelfschouw door de eigenaar met foto's.

De gemeente Alkmaar organiseert in de periode 2023-2026 jaarlijks één collectieve isolatieactie voor alle bouwdelen (gevel, spouw, vloer, glas, dak) waar eigenaar-bewoners van grondgebonden woningen aan mee kunnen doen. Vanaf 2024 breiden we deze collectieve inkoopacties uit met een aanbod voor ventilatie. Een goed geïsoleerde woning moet namelijk goed (mechanisch) worden geventileerd, omdat de natuurlijke ventilatie door kierdichting onvoldoende is. Het is belangrijk om collectieve acties onder de aandacht te brengen van de relevante groepen om deze activiteiten een goede conversie te geven. Om collectieve inkoopacties onder de aandacht te brengen kan de gemeente de reguliere kanalen voor inzetten, zoals sociale media, huis-aan-huis media, etc. of te koppelen met de intensieve activatie waar langs de deuren wordt gegaan (zie Intensieve activatie). Voor de moeilijker te bereiken doelgroepen combineren we de collectieve acties met extra begeleiding (zie Minima-aanpak).

Aanpak Doe-het-zelvers: voucher en ondersteuning

In de kamerbrief van 7 november 2022²² heeft het kabinet duidelijk gemaakt dat er geen landelijke regeling komt voor de ondersteuning van doe-het-zelvers: eigenaren, of kleine collectieven van eigenaren, die zonder aannemer werken. In plaats daarvan kunnen gemeentes binnen hun lokale aanpak activiteiten en regelingen voor doe-het-zelvers opzetten. Aangezien doe-het-zelvers druk van de overspannen bouw- en installatiebranche verminderen, zal ook gemeente Alkmaar inzetten op een aanpak voor doe-het-zelvers.

Om de kwaliteit van doe-het-zelf isolatiemaatregelen te waarborgen, ondersteunen we inwoners met onder andere workshops, advies van een professional, instructievideo's. Dat vergroot de kans dat inwoners de isolatiemaatregelen correct uitvoeren. Bovendien stellen we met deze ondersteuning meer inwoners in staat om zelf te isoleren. Dat kan het aantal bereikte woningen verhogen. Met een voucher voor doe-het-zelfisolatie van 900 euro per woning maken we het ook financieel aantrekkelijker om zelf bijvoorbeeld je vloer of dak te isoleren. In de voucherregeling kunnen we een kwaliteitscheck opnemen.

Er zijn landelijk nog weinig ervaringen met regelingen of activiteiten voor doe-het-zelvers. Wel werkt het Nationaal Programma Warmtetransitie aan een 'voorbeeldaanpak' die gemeentes zouden kunnen kopiëren. In de verwachting dat deze aanpak nog in 2023 bekend wordt, hebben we een deel van de NIP-middelen gereserveerd voor een doe-het-zelf-aanpak. Indien deze aanpak pas later beschikbaar komt, schuiven we deze regeling door naar latere jaren. Ervaring in de praktijk moet uitwijzen hoeveel inwoners een doe-het-zelf voucher aanvragen. We zetten vooralsnog in op 36 woningen per jaar die gebruik maken van de doe-het-zelversvoucher.

Minima-aanpak

Ondanks de inzet van een collectieve inkoop- en adviesactie, in combinatie met alle landelijke en lokale financiële regelingen, zal er een groep eigenaar-bewoners overblijven die om allerlei redenen moeilijk te activeren is. Dit gaat om huishoudens waar sociale of financiële problematiek speelt, en waar energiebesparing geen prioriteit heeft, ook al hebben zij er wel baat bij. Om deze groep te bereiken organiseren we een minima-aanpak, bedoeld

voor de moeilijkst te activeren woningeigenaren. Deze aanpak bestaat uit extra financiële ondersteuning uit de NIP-middelen en extra ontzorging en begeleiding. De ondersteuning voor deze groep inwoners is intensiever op verschillende manieren. Er is meer tijd om inwoners te begeleiden bij de verschillende stappen richting isolatie, we nemen meer werkzaamheden uit handen en hebben meer ruimte om aan te sluiten op het tempo van de inwoner. Deze aanpak zet de gemeente op in samenwerking met haar partners van het sociaal domein. Zij hebben een goed beeld van de inwoners binnen deze doelgroep en komen bij veel van hen achter de voordeur. Deze kennis benutten wij om de aanpak zo goed mogelijk te laten aansluiten op de behoeften van deze huishoudens. Dit vergroot de effectiviteit van de aanpak. Bij de invulling van de extra ondersteuning kunnen energiecoaches, in samenwerking met professionals, een waardevolle rol vervullen. Zij komen namelijk al bij mensen thuis met een laagdrempelig aanbod. Het is belangrijk om energiecoaches extra te trainen op o.a. sociale vaardigheden om deze groep inwoners te bereiken. De precieze invulling van de minima-aanpak wordt in samenwerking met de uitvoeringspartner verder uitgewerkt.

Actie Spouwmuurisolatie (energiearmoede-aanpak)

Vanuit de energiearmoede-aanpak organiseert gemeente Alkmaar een actie voor isolatie van spouwmuren in samenwerking met het energieloket. De gemeente selecteert de woningen met een WOZ-waarde tot 350.000 euro en energielabel E, F of G. In samenwerking met het Duurzaam Bouwloket stuurt de gemeente een brief naar deze woningeigenaren. Eigenaren kunnen zich aanmelden voor de regeling bij het Duurzaam Bouwloket. De gemeente stelt een deel van de gelden beschikbaar aan het Duurzaam Bouwloket in de vorm van een subsidie. Er is geen eigen bijdrage van de inwoner nodig. Het gaat om een maximaal subsidiebedrag, eventuele extra kosten zijn wel voor de inwoner.

Spouwmuurisolatie is een vorm van een 'grotere' maatregel die haalbaar is, omdat het gepaard gaat met relatief weinig kosten (25euro p/m²), het relatief weinig overlast veroorzaakt, en het vanaf buiten kan worden aangebracht. Deze activiteit is al opgenomen in de Aanpak energiearmoede tot en met 2024, er zal daarom geen parallelle activiteit vanuit dit programma worden opgezet.

VvE QuickScan en uitvoeringsplan

Het verduurzamen van VvE-complexen is vaak een langdurig proces. Een gebrek aan middelen, beperkte toegang tot subsidies en meningsverschillen onder de bewoners staan aanpassingen in de weg. Terwijl veel inwoners door stijgende energiekosten juist haast willen maken met verduurzaming. Om het proces soepeler te laten verlopen, wordt vanuit de Aanpak energiearmoede aan VvE-besturen al hulp geboden. Het streven van deze activiteit is een conversie van ca. 2 vve's per jaar met gemiddeld 8 woningen per vve, focus op VvE's in de startwijken voor een warmtenet.

Deze activiteit is al opgenomen vanuit de aanpak energiearmoede. De aanpak energiearmoede heeft een dekking vanuit de SPUK energiearmoede tot en met 2024. Deze activiteit is in dit programma overgenomen zodat er geen vergelijkbare parallelle activiteit voor dezelfde doelgroep opgetuigd wordt. Dit programma stelt voor om deze activiteit na 2024 te continueren en intensiveren naar circa 20 vve's per jaar, met gemiddeld 8 woningen per VvE in de periode 2025 en 2026. Dat betekent een flinke opschaling van deze aanpak vanaf 2025.

Monumentenaanpak

Veel monumenteneigenaren weten niet goed waar ze moeten en mogen beginnen met het isoleren en verduurzamen van hun woning. Het is dan ook belangrijk om de mogelijkheden voor het isoleren van monumenten duidelijk te maken. Oude woningen, en dan in het bijzonder monumenten, vergen bijna altijd maatwerk om deze goed te kunnen verduurzamen. Er zijn diverse organisaties die woningeigenaren hierbij kunnen helpen, waaronder het Nationaal Restauratiefonds. Voor monumenten zijn ook specifieke financieringen beschikbaar.

Het is mogelijk dat woningeigenaren van monumenten en in de beschermde stadsgezichten van de gemeente Alkmaar aanlopen tegen beperkingen die voortkomen uit gemeentelijk beleid, zoals welstand en regels die wijziging van het uiterlijk van monumenten tegenhoudt. Daarnaast maken bewoners van monumenten zich

zorgen over de monumentale waarde van hun pand in relatie tot het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. Dit speelt breder in het land, en daarom werken de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Federatie van Grote Monumenteneigenaren (FGM) aan een handreiking voor gemeentes waarmee zij hun erfgoedbeleid meer in lijn kunnen brengen met hun duurzaamheidsbeleid, zonder dat deze twee elkaar tegenwerken. De verwachting is dat die handreiking in 2023 verschijnt.

Gemeente Alkmaar spant zich tevens in om de reizende expositie van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) naar Alkmaar te halen. Dit is een expositie voor woningeigenaren, energiecoaches, beleidsmedewerkers en projectleiders die met beeld, video en tekst inspiratie en uitleg geeft over de mogelijkheden om erfgoed te verduurzamen. De reizende expositie is kosteloos, maar er is wel een wachtlijst.

Figuur 5.1. Reizende expositie RCE

Collectieve ontheffing Wet natuurbescherming en Soortenmanagementplannen

Vanaf 1 januari 2017 geldt de Wet natuurbescherming (Wnb). Het uitgangspunt is dat er geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit nadrukkelijk is toegestaan. Dit is onder andere van toepassing op bouw- en verbouwingsactiviteiten, zoals het nemen van isolatie en andere energiebesparende maatregelen. Bijvoorbeeld: onder dakpannen broeden vaak mussen en in spouwmuren op de zuidkant hebben vleermuizen soms in de lente en zomer hun kraamkamers. In de praktijk betekent dit dat bij de meeste dak- en spouwmuurisolatie eerst ecologisch onderzoek gedaan moet worden, en zo nodig mitigerende (beschermende) maatregelen getroffen moeten worden om dieren te beschermen. Bij de provincie kan dan ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen aan te brengen.

Het onderzoek, de maatregelen en het regelen van de ontheffing komt voor rekening van de woningeenaar. Dit werkt kostenverhogend en vertragend, en wordt ook door de rijksoverheid gezien als een groot risico voor het opschalen van de isolatie van woningen. Er is nog geen landelijke, passende oplossing om het opschalen van de woningisolatie te verenigen met het beschermen van de flora en fauna. Wel zijn er aanpakken ontwikkeld die de bestaande instrumenten zo efficiënt mogelijk inzetten, onder andere in gemeente Leusden²³. Het gaat dan om een gebiedsgericht ecologisch onderzoek, het opstellen van een soortenmanagementplan (SMP) en het treffen van mitigerende maatregelen voor vleermuizen en vogels, waarna de provincie een ontheffing kan verlenen voor een hele wijk of gebied.

De gemeente Alkmaar gaat onderzoeken of zij een collectieve ontheffing voor de Wnb en SMP kunnen aanvragen. Hoewel het aanvragen van een collectieve ontheffing hoge kosten met zich meebrengt, is het efficiënter dan wanneer iedere gebouweigenaar het zelf regelt. Bovendien neemt het een belangrijke blokkade weg waardoor de conversie van isolatiemaatregelen mogelijk hoger wordt.

6.4. Programmalijn C – organisaties en zakelijke partijen

Activatie particuliere verhuurders

In gemeente Alkmaar is de groep particulier huurwoningen qua eigendomssituatie de kleinste groep. De besparingsopgave is daarentegen relatief groot in deze groep. Er zijn naar schatting nog ongeveer 2.411 particulier verhuurde woningen die nog niet op de landelijke isolatiestandaard zitten, waarvan zo'n duizend woningen met een energielabel D, E, F of G. Dit cijfers is bovendien een onderschatting: woningen die verhuurd worden door natuurlijke personen (particuliere eigenaren) in tegenstelling tot rechtspersonen zijn nog niet goed in beeld. Particuliere verhuurders hebben pas sinds kort juridische en financiële prikkels om te verduurzamen. Deze prikkels zijn echter nog niet breed bekend bij de doelgroep. Uit de najaarsnota van het kabinet blijkt dat het budget voor de SVOH-regeling in 2022 niet is opgemaakt.

In de Aanpak energiearmoede is voorgesteld om particuliere verhuurders aan te schrijven. Er wordt vanuit deze aanpak al een brief verstuurd naar de particuliere verhuurders met woningbezit in gemeente Alkmaar. In deze brief wijzen wij particuliere verhuurders op hun wettelijke plicht tot het verduurzamen van hun woningen. Slecht geïsoleerde huizen (met E-, F- en G-label) mogen namelijk vanaf 2030 niet meer verhuurd worden. Er wordt in deze brief ook handelingsperspectief geboden, bijvoorbeeld door te verwijzen naar de SVOH-regeling en andere subsidies.

Naast het actief benaderen van particuliere verhuurders organiseren wij in de periode 2023-2026 tweemaal een bijeenkomst of evenement gericht op deze doelgroep. Tijdens deze bijeenkomsten stimuleren we verhuurders om hun woningen te isoleren, o.a. door hen te informeren over de (financiële) mogelijkheden en de veranderende wetgeving rondom woningen met E-, F, en G-labelwoningen. Daarnaast sturen wij deze doelgroep een informatiepakket over hun verplichtingen, regelingen en voor hen relevante kansen om hun woningen te verduurzamen.

Activatie hypotheekadviseurs en makelaars

Een verhuismoment is vaak het moment dat er van nature al isolatie-ingrepen worden gedaan of wanneer deze relatief makkelijk gedaan kunnen worden. Daarom stellen we voor om als gemeente in gesprek te gaan met makelaars in de gemeente Alkmaar om te kijken welke activiteiten er opgezet kunnen worden om deze verhuismomenten te benutten voor het nemen van isolerende maatregelen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het opstellen van een informatiepakket met alle bestaande relevante nationale en lokale isolatieregelingen. Dit informatiepakket kunnen makelaars vervolgens meegeven aan nieuwe bewoners. Wanneer inwoners een woning kopen met een D-, E-, F- of G-label en een lager dan gemiddelde WOZ-waarde, stimuleren we hen om direct deel te nemen aan het aanbod van de intensieve activatie-aanpak voor deze woningen. Zie 'Intensieve activatie' in programmalijn B.

Ondersteuning bewonersinitiatieven

Naast de gemeente brede activiteiten kiezen veel gemeenten in Nederland ervoor om lokale initiatieven te ondersteunen vanuit de NIP-gelden. Om bewonersinitiatieven te ondersteunen stelt de gemeente Alkmaar in de periode 2024-2026 een budget gereserveerd zijn om bewonersinitiatieven te ondersteunen bij het opzetten van (collectieve) acties voor isolatie van woningen.

Er zijn in dit isolatieprogramma geen concrete bewonersinitiatieven aangewezen waarvoor dit ondersteuningsaanbod geldt. Het heeft de voorkeur een initiatief te ondersteunen in een wijk met woningen die aansluiten op de doelgroep van het NIP: woningen met een lage energetische waarde (D-, E-, F-, G-labels en een gemiddeld lagere WOZ-waarde).

7. Begroting

De totale begrote kosten van Het isolatieprogramma Alkmaar 2023-2026 bedragen zo'n 5,1 miljoen euro. Daartegenover staan ook bijna 5,1 miljoen euro aan baten. Met een negatief saldo van 3.5 duizend euro is dit programma bijna kostenneutraal met een. De inkomsten bestaan uit de NIP-regeling voor de lokale aanpak voor de periode tot en met 2026. Het beperkte tekort op de begroting kan worden gedekt vanuit de door het rijk aangekondigde specifieke uitkering voor energiefixers of de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE).

De begroting van het activiteitenprogramma 2023-2026 laat de baten en lasten van het Alkmaars Isolatieprogramma voor de komende vier jaar zien. De lasten zijn uitgesplitst in kosten voor arbeid (gemeentelijke medewerkers), out-of-pocket en kosten voor regelingen. In de begroting hebben we vooralsnog alleen de Specifieke Uitkeringen Lokale Aanpak Isolatie opgenomen. De inkomsten uit de NIP-regeling in 2023 en 2024 zijn opgeteld, gemiddeld over de programmaperiode en opgenomen in de programmalijn waar ze betrekking op hebben.

Tabel 7.1. Begroting activiteitenprogramma Alkmaars isolatieprogramma 2023-2026, alle bedragen in euro's.

Programmalijn		Baten	Lasten			Totaal
			Arbeid	Out of pocket	Regelingen	
2023	A - Ondersteunende activiteiten	€ 0	€ 52.111	€ 12.500	€ 0	-€ 64.611
	B - Lokale aanpak koopwoningen	€ 514.240	€ 207.743	€ 472.000	€ 612.000	-€ 777.503
	C - Organisaties en zakelijke partijen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jaartotaal		€ 514.240	€ 259.855	€ 484.500	€ 612.000	-€ 842.114
2024	A - Ondersteunende activiteiten	€ 0	€ 52.111	€ 12.500	€ 0	-€ 64.611
	B - Lokale aanpak koopwoningen	€ 1.119.514	€ 193.233	€ 146.540	€ 566.640	€ 213.101
	C - Organisaties en zakelijke partijen	€ 0	€ 23.119	€ 17.500	€ 0	-€ 40.619
Jaartotaal		€ 1.119.514	€ 268.464	€ 176.540	€ 566.640	€ 107.870
2025	A - Ondersteunende activiteiten	€ 0	€ 52.111	€ 12.500	€ 0	-€ 64.611
	B - Lokale aanpak koopwoningen	€ 1.724.788	€ 232.932	€ 411.735	€ 649.123	€ 430.997
	C - Organisaties en zakelijke partijen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jaartotaal		€ 1.724.788	€ 285.044	€ 424.235	€ 649.123	€ 366.386
2026	A - Ondersteunende activiteiten	€ 0	€ 52.111	€ 12.500	€ 0	-€ 64.611
	B - Lokale aanpak koopwoningen	€ 1.724.788	€ 236.279	€ 405.007	€ 613.996	€ 469.505
	C - Organisaties en zakelijke partijen	€ 0	€ 23.119	€ 17.500	€ 0	-€ 40.619
Jaartotaal		€ 1.724.788	€ 311.510	€ 435.007	€ 613.996	€ 364.274
Totaal		€ 5.083.330	€ 1.124.872	€ 1.520.282	€ 2.441.760	-€ 3.584

Op basis van de NIP-gelden voor 2023 en 2024 en de geschatte NIP gelden voor 2025 en 2026 blijkt dat de gemeente Alkmaar momenteel zicht heeft op circa 5 miljoen euro aan baten vanuit de NIP-regeling gedurende de programmaperiode. De eerste tranche wordt in 2023 aangevraagd en moet uiterlijk eind 2026 zijn uitgegeven. De tweede en derde tranches van de NIP-regeling worden aangevraagd in 2024 en 2025 en moeten eveneens in vier jaar worden uitgegeven. Dat betekent dat één jaarschijf van de derde tranche, en twee jaarschijven van de derde tranche buiten deze begroting vallen. De som van de lasten voor programmalijn B bedraagt zo'n 4,7 miljoen euro.

De begroting laat een licht negatief saldo zien, met een positief saldo van 336.000 in programmalijn B voor de lokale aanpak voor koopwoningen. Dat betekent dat nog niet alle NIP-gelden zijn toegewezen. Dit positieve saldo kan door de gemeente worden benut om bijvoorbeeld voucherbedragen te verhogen of meer te investeren in activatie, begeleiding en advies, wanneer conversies achterblijven. Het positieve saldo in programmalijn B kan niet worden besteed aan de andere programmalijnen, zoals activatie van particuliere verhuurders. Daarentegen wordt een deel van de voorgestelde activiteiten al (gedeeltelijk) gedekt uit de Aanpak energiearmoede. De gemeente kan het negatieve saldo in programmalijn A en C dekken vanuit de uitvoeringskosten klimaatakkoord (CDOKE-regeling), de provinciale subsidieregeling energiebesparingsprogramma woningen of andere gemeentelijk budgetten. Ook is er is extra landelijk budget aangekondigd voor energiefixers, waardoor in de

dekking van programmalijn C grotendeels voorzien is⁸. Als de gemeente nog meer kosten uit andere budgetten dekt, bijvoorbeeld ook alle arbeidskosten van programmalijn B, dan is er meer budget om bijv. NIP-vouchers op te hogen. Zo kunnen nog meer woningen worden geïsoleerd via dit programma.

---

⁸ Zie hiervoor: Kamerbrief versnelling aanpak energiearmoede gebouwde omgeving van 17 maart 2023

Colofon

Dit rapport is opgesteld door Over Morgen in opdracht van en in samenwerking met Gemeente Alkmaar. Met dank aan de leden van de klankbordgroep.

Bijlage 1: Toelichting De Standaard

Er is een landelijke **Standaard** voor woningisolatie. De Standaard komt ongeveer overeen met de schilmaatregelen die horen bij een energielabel A of B bij een naoorlogse woning, en een energielabel D bij een vooroorlogse woning. Omdat niet met zekerheid te stellen is of een woning met label B op de Standaard zit, is veiligheidshalve in alle analyses aangenomen van niet.

Bijbehorende **streefwaarden** voor afzonderlijke bouwdelen ondersteunen het behalen van de Standaard bij een stapsgewijze aanpak. Bouwdelen zijn onderdelen van de woning die de warmtevraag bepalen. De vier 'grote' bouwdelen zijn het dak, de vloer, de ramen en de gevel. Isolatie van deze bouwdelen is kostbaar en zal door de meeste mensen ervaren worden als een verbouwing. Daarnaast worden gevelpanelen, de voordeur, de mate van kierdichting en de ventilatie ook tot de bouwdelen gerekend. Het aanpassen van deze onderdelen is relatief eenvoudig en minder kostbaar, en kan vaak gecombineerd worden met een groter bouwdeel, bijvoorbeeld kierdichten bij de kozijnen als het glas vervangen wordt.

De streefwaarden gaan verder dan de Standaard. Dat betekent dat een woning op de Standaard kan komen zonder alle bouwdelen te hoeven isoleren, mits gebouweigenaren zoveel mogelijk de streefwaarden hanteren voor de bouwdelen die ze wel isoleren. Dit beperkt het aantal ingrepen dat een gebouweigenaar hoeft te zetten voordat de woning 'klaar' is.

Wanneer alle woningen op de Standaard zitten, zijn zij gereed voor aardgasvrije verwarming. Niet alle woningen zullen hetzelfde tempo doorlopen: in oudere woningen moet vaak meer gebeuren en zij zullen dan ook meer ingrepen nodig hebben voordat zij op de Standaard zitten.

Schematische weergave van de relatie tussen de Standaard en Streefwaarden

Huidig

Standaard

Som van streefwaarden

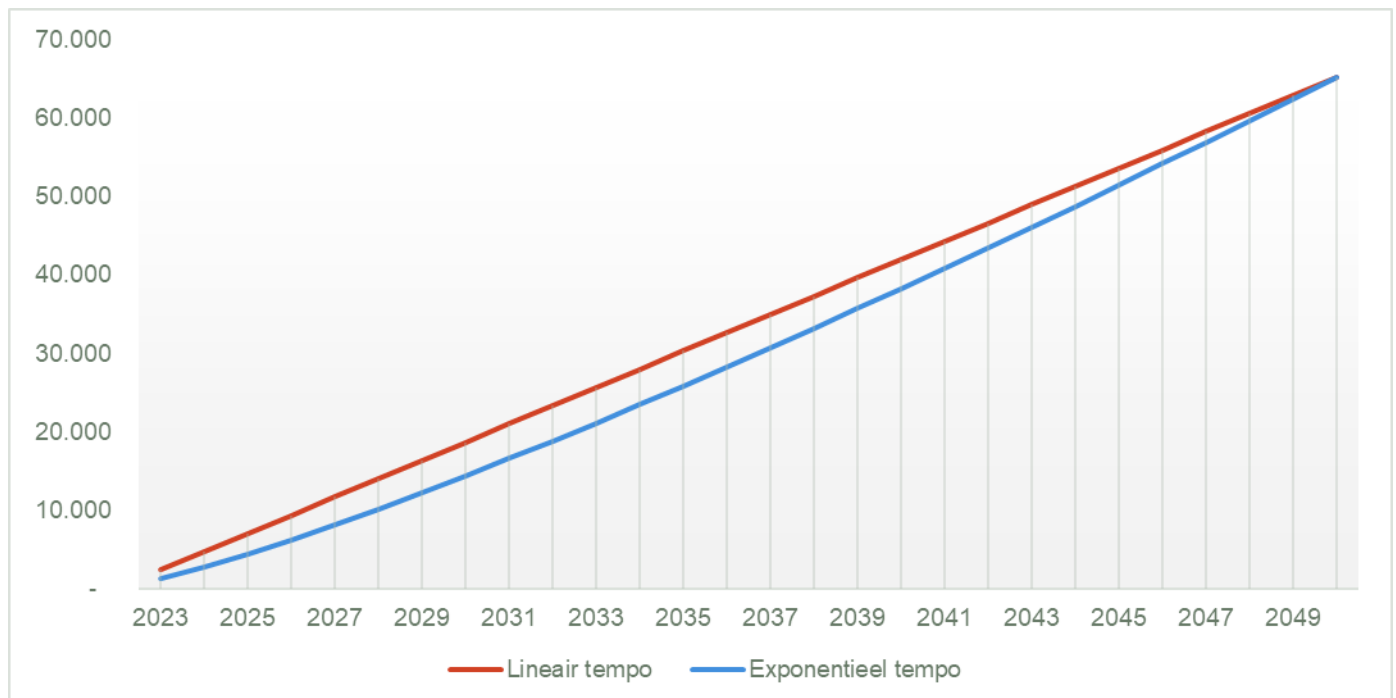

Bijlage 2: Aantal en tempo isolatie-ingrepen

Indicatoren doelstelling Alkmaars Isolatieprogramma

Indicator	Waarde
Aantal woningen	55.045
Aantal woningen nog niet op de Standaard	44.536
Inschatting aantal isolatie-ingrepen	65.140
<i>Waarvan bij eengezinswoningen</i>	29.438
<i>Waarvan bij meergezinswoningen</i>	61.360

Doelstellingen per jaar als curves in twee scenario's

Bijlage 3: Energielabel inschatting o.b.v. woningtype en bouwjaar

Woningtype	Bouwjaar van	Bouwjaar tot	Label
Twee-onder-een-kapwoning	0	1945	G
Twee-onder-een-kapwoning	1946	1964	F
Twee-onder-een-kapwoning	1965	1974	D
Twee-onder-een-kapwoning	1975	1982	C
Twee-onder-een-kapwoning	1983	1987	C
Twee-onder-een-kapwoning	1988	1991	C
Twee-onder-een-kapwoning	1992	1999	B
Twee-onder-een-kapwoning	2000	2005	B
Twee-onder-een-kapwoning	2006	2030	A
Rijwoning	0	1945	F
Rijwoning	1946	1964	E
Rijwoning	1965	1974	C
Rijwoning	1975	1982	C
Rijwoning	1983	1987	C
Rijwoning	1988	1991	C
Rijwoning	1992	1999	B
Rijwoning	2000	2005	A
Rijwoning	2006	2030	A
Gestapelde woningen	0	1945	G
Gestapelde woningen	1946	1964	E
Gestapelde woningen	1965	1974	F
Gestapelde woningen	1975	1982	C
Gestapelde woningen	1983	1987	C
Gestapelde woningen	1988	1991	C
Gestapelde woningen	1992	1999	B
Gestapelde woningen	2000	2005	B
Gestapelde woningen	2006	2030	A
Vrijstaande woning	0	1945	G
Vrijstaande woning	1946	1964	F
Vrijstaande woning	1965	1974	D
Vrijstaande woning	1975	1982	C
Vrijstaande woning	1988	1991	B
Vrijstaande woning	1983	1987	C
Vrijstaande woning	1992	1999	B
Vrijstaande woning	2006	2030	A
Vrijstaande woning	2000	2005	A

Bijlage 4: Belangrijkste opbrengsten uit het isolatiegesprek met inwoners op 3 april 2023

Aantal aanwezige inwoners: +-70

- De meerderheid van de deelnemers woont in en rond het **centrum** van Alkmaar. De huidige staat van de woningen wat betreft isolatie was **gespreid**. Sommige mensen wonen in een goed geïsoleerde woning en hebben al veel maatregelen getroffen, anderen woonden in een minder goed geïsoleerde woning.
- (*Stelling 1*) Op de stelling *wat haalde u over om uw woning te verduurzamen* komt **duurzaamheid** op nummer 1, gevolgd door **besparing**. Ook het verhogen van de **kwaliteit van de woning** en uiteindelijk de waarde speelt mee als overweging. Tenslotte kwam een **combinatie** van duurzaamheid en besparing veel naar voren.
- (*Stelling 2*) Meer dan de helft van de deelnemers zou nu als **eerste** in **isolatie** investeren. Deelnemers die reeds isolatiemaatregelen hebben getroffen, zouden eerder in **zonnepanelen of een warmtepomp** investeren.
- (*Stelling 3*) Wat mensen nodig hebben om hun woning te isoleren, is met name **technische en praktische informatie**. Onafhankelijk advies over waar te beginnen en **financiering** is nodig om mensen op weg te helpen. Tenslotte is de wil om te isoleren er vaak wel, maar vormen belemmeringen omtrent een oude woning en het besluitvormingsproces bij VvE's een uitdaging.
- (*Stelling 4*) Zowel **de laagste prijs als de hoogste kwaliteit** is van belang bij het isoleren van de woning. Het **verantwoord** isoleren en het eindbeeld in gedachte houden zijn overwegingen bij het isoleren van de woning.
- (*Stelling 5*) De **regie zelf in handen houden** is belangrijk bij het isoleren. Zelf kiezen voor de materialen, maar op weg worden geholpen met **praktische tips** is nodig. Aan de andere kant is het ook van belang voor mensen die het niet zelf kunnen om ontzorgd te worden, maar wel met oog voor **maatwerk**.
- (*Stelling 6*) Moeilijk bereikbare doelgroepen kunnen het beste aangesproken worden via **wijkcentra**. Daarnaast is het van belang te **communiceren in meerdere talen**. Ook kan er gebruik worden gemaakt van **flyers**, als er weinig respons op de gestuurde brieven komen. De gemeente zou moeten beginnen met het isoleren van de huizen met de meest slechte energie labels. Bewoners gaan graag aan de slag met een warmtebeeldcamera om te zien waar hun huis nog warmte verliest.

De aanwezige inwoners hebben een verslag van het isolatiegesprek ontvangen, met daarin onder andere bovenstaande opbrengsten.